

SPRAWOZDANIE
DYREKCYI
C. K. LWOWSKIEGO GIMNAZYUM
IM. FRANCISZKA JÓZEFA
ZA ROK SZKOLNY
1910.

TREŚĆ:

1. Obraz lekcji języka niemieckiego na stopniu najniższym.
2. Praktyczna lekcya gramatyki języka łacińskiego w klasie III.
3. Część urzędowa, przez Kierownika.

WE LWOWIE
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO

Drukarnia Udziałowa, Lwów Kopernika 20.

1910.

128 1/2
Spr 133

Obraz lekcji języka niemieckiego na stopniu najniższym.

Eine Erziehungs- und Unterrichtslehre, die von der Idee der Persönlichkeit entscheidend bestimmt wird, muss bei der Ausbildung des Intellectes materiale und formale Konzentration zum Ziele haben.

Gaudig, Didaktische Präludien, 266.

Do końca XVIII. wieku uczono języków nowożytnych w domach prywatnych i w tak zwanych akademiach rycerskich metodą naturalną. Wyniki były świetne. W krótkim czasie nabywali uczniowie takiej biegłości w konwersacyi, o jakiej my dzisiaj w przepełnionych klasach ani marzyć nie możemy. Pod względem jednak formalnym z powodu niskiego poziomu wykształcenia nauczycieli zyskiwali uczniowie bardzo mało. Wskutek tego ta jedynie racjonalna metoda nauczania języków nowożytnych była w pogardzie u zawodowych pedagogów, a każdy szanujący się nauczyciel uważałby za największe ubliżenie dla siebie i dla zakładu, gdyby udzielał nauki języka nowożytnego sposobem wskazanym. Wzorem dla niego aż do roku 1882 była metoda nauczania języków starożytnych, którą już w roku 1400 autor gramatyki języka francuskiego „Donais françois“ zastosował do nauczania języków nowożytnych¹⁾.

¹⁾ Por. Vietor, Die Methodik des neusprachlichen Unterrichts.

Ojcem metody gramatycznej w Niemczech jest Meidinger 1756—1822. Uporządkował on materiał w swojej „Praktische französische Grammatik“ według części mowy. Słowo, tę najważniejszą część zdania poznawał uczeń, skoro przeczytał połowę podręcznika. Nauka odbywała się według szablonu: najpierw reguła a następnie tłumaczenie z języka ojczystego na obcy. Uczeń tworzył sam język, którego się miał uczyć! Do doskonałości doprowadzili tę metodę Seidenstücker i Plötz, którzy wysunęli na pierwsze miejsce słowo. Zdawało się, że panowanie metody gramatycznej na zawsze utrwalone. W tym pojawia się w roku 1882 broszura Vietora „Der Sprachunterricht muss umkehren“. Autor zwraca się w gwałtowny sposób przeciwko panującej metodzie, a poleca gorąco metodę naturalną, nazwaną także analityczną. Wartość jej — jak wiadomo — cenili bardzo wysoko Ratichius, Comenius, Locke, Rousseau i Pestalozzi.

Broszurka Vietora, potępiająca tak wygodną metodę dla nauczyciela, wywołała zaciętą walkę. W przeciągu 25 lat ukazało się więcej niż 800 rozpraw i referatów¹⁾ za i przeciw, założono wiele miesięczników poświęconych językom nowożytnym. Równocześnie zwoływano wiele zjazdów, na których oświadczano się za metodą bezpośrednią. Pod naciskiem opinii publicznej pozwoliły obecnie prawie wszystkie państwa związkowe na zaprowadzenie metody naturalnej, a sprawozdania profesorów i hospitycy przełożonych i cudzoziemców świadczą o pomyślnych wynikach.

Analogiczne stósunki panowały i we Francji²⁾. Do roku 1893 uczono tam według metody gramatycznej. Hasłem do walki było wystąpienie prof. Schweitzera, który gorąco zalecał metodę naturalną. Podobnie jak w Niemczech wybuchła walka namiętna, która już w roku 1901 skończyła się klęską zwolenników dawnej metody. W tym bowiem roku opracowano z polecenia ministerstwa oświaty plan nauki języka niemieckiego według zasad metody naturalnej na podstawie podręcznika Schweitzera, dla którego E. Hausknecht nie ma dość słów pochwały³⁾.

1) Breymann, Die neusprachliche Reformliteratur.

2) Szarota, Muzeum, czerwiec 1908 r.

3) Jahresberichte über d. höh. Schulwesen. XXII, IX., 10.

Także i w Anglii usunięto pod koniec XIX. wieku metodę gramatyczną ze szkół. W roku 1890 przetłumaczył na język angielski i objaśnił Horward Swan podręcznik Gouin'a¹⁾ „L'art d'enseigner et d'étudier les langues“, na który we Francji w kołach nauczycielskich nie zwrócono uwagi, gdyż autor przedstawił swoją metodę niejasno i chaotycznie. Metoda Gouina znalazła wielkie uznanie u zawodowych nauczycieli i w krótkim czasie zdobyła sobie obywatelstwo w Anglii i Ameryce.

Według Gouin'a nauka języków nowożytnych powinna być nauką poglądową, lecz nie należy się posługiwać obrazami i modelami (äussere Anschauung), tylko uczeń ma wytworzyć w umyśle zapomocą wyobraźni obraz (innere Anschauung) omawianych przedmiotów i wykonywanych ruchów. Gouin podzielił cały materiał na grupy, w których pojedyncze zdania stanowią chronologicznie całość. Nauczyciel nie prowadzi z uczniami konwersacji i nie stawia pytań, lecz wygłasza zdanie za zdaniem, które uczniowie powtarzają n. p. Ich hole Wasser, ich giesse Wasser in das Waschbecken, ich nehme den Schwamm, ich tauche den Schwamm in das Wasser, ich wasche mir das Gesicht i t. d.

W Galicyi panuje metoda gramatyczna wszechwładnie do roku 1892. Starał się ją wyrugować podręcznik Germana i Petelenza i instrukcja z roku 1892, która polecała uczyć języka niemieckiego przez mówienie nim. Czytamy tam: „Nauka j. niemieckiego nie może być nauką gramatyki, lecz nauką mówienia po niemiecku. Metoda nauczania j. niemieckiego musi pójść drogą odmienną niż metoda gramatyczna“. Dała więc instrukcja wskazówki, jak nie należy postępować, lecz nie poleciła podług jakiej metody ma się odbywać nauka. Także i ankietą z roku 1904 w sprawie języka niemieckiego pominęła prawie doniosłą sprawę metody, gdyż znakomity referat dyr. Charkiewicza, polecający wprowadzenie metody naturalnej, nie znalazł uznania u członków ankiety. Wielu z nich było zdania, że „celem nauki gimnazjalnej nie jest wyuczenie jakiegoś języka, bo byłoby to niebezpieczeństwem i obniżeniem wartości studyum języków nowożytnych i że żądanie praktycznej znajomości t. j. biegłego nim władania jest

¹⁾ Kron, Die Methode Gouin.

co najmniej wygórowaniem i do osiągnięcia niemożliwym¹⁾“ Twierdzenie pierwsze jest paradoxem. Nikt nigdzie i nigdy nie żądał, ażeby przez ośm lat prowadzono tylko rozmówki w za kresie codziennego życia, pomijając całkiem cele wyższe, wznioślejsze. Również i w to nikt nie uwierzy, ażeby znajomość języka towarzyskiego utrudniała poznanie kultury i arcydzieł poezyi i prozy. „Z wzmagającą się wprawą we władaniu językiem będzie ułatwione i przyspieszone rozumienie i lektura dzieł literatury²⁾“.

Drugie twierdzenie, że nikt w szkole nie nauczy się zupełnie biegle i poprawnie władać obcym językiem, jest prawdziwe, lecz nie jest dowodem przeciw prowadzeniu konwersacyi ecz tylko niezręczną wymówką. Zasada, że tylko tego należy się luczyć, w czym można osiągnąć zupełną doskonałość, nie jest zasadą pedagogiczną. Cel za wysoki nie powinien być przeszkodą, lecz zachętą i bodźcem.

Mimo protestów większości ankiety coraz więcej nauczycieli zachęconych rezolucją sejmku z roku 1903, a przedewszystkiem światłemi wskazówkami inspektorów, posługuje się metodą naturalną, wychodząc ze słusznego założenia, że celem nauki języka niemieckiego w gimnazyum niższem powinna być przedewszystkiem biegłość i wprawa w ustnem i piśmiennem używaniu języka w zakresie praktycznego życia, na wykształcenie zaś formalne i korzyści duchowe należy zwrócić baczną uwagę dopiero w gimnazyum wyższem, jednak i na tym stopniu nie wolno zapominać o celach praktycznych.

Pierwszym stopniem do nauczenia się języka nowożytnego to poprawna wymowa.

Jej też poświęca metoda naturalna wiele czasu i trudu. Środki prowadzące do tego celu są rozmaite. Jedni używają

¹⁾ Sprawozdanie z posiedzeń ankiety 1904. 6.

²⁾ Tamże 60.

transkrypcji i śpiewu lub wykładają na początku przez kilkanaście godzin zasady fonetyki. Więcej umiarkowani, obawiając się, że nauka fonetyki może łatwo znużyć i zniechęcić młodzież, uważają za wystarczający przykład nauczyciela. Uczniowie najpierw powtarzają słowa i zdania, a następnie je czytają i piszą.

Kiedy już wymawianie obcych dźwięków nie sprawia uczniom wielkiej trudności, zaczyna nauczyciel od początku prowadzić konwersację w języku niemieckim, każąc uczniom powtarzać za sobą mechanicznie zdania i unikając ile możności tłumaczenia, bo to utrudnia w wysokim stopniu nabycie poczucia językowego. Tematu do konwersacji dostarczają ruchy i czynności uczniów i nauczyciela, najbliższe otoczenie, zdarzenia z życia codziennego, modele, obrazy i krótkie zajmujące powiastki. W krótkim stosunkowo czasie pozna uczeń bez trudu znaczenie wielu słów i zwrotów, których uczenie się bez związku według metody gramatycznej było prawdziwą męką i bardzo małą przynosiło korzyść.

Także i pod względem pedagogicznym ma ten sposób prowadzenia lekcji wielką wartość. Wypędza bowiem nudę z sal szkolnych, ożywia naukę, wyrabia przytomność i samodzielność.

Ruchy i czynności powinny zająć na najniższym stopniu nauki wybitne miejsce. Domagają się tego psychologia ucznia i doświadczenie pedagogiczne, (porówn. zdania znakomitych pedagogów jak Carré'go: *Méthode pratique de langage*; Schweitzera: *Méthodologie des langues vivantes* i Waltera: *Zur Methodik des neusprachlichen Unterrichts*). Lekcja w ten sposób przerabiana sprawia niezmierną radość uczniom. Nawet uczniowie, których żadnym sposobem nie można do uwagi zmusić, nabierają zapału do pracy i z prawdziwą rozkoszą biorą udział w konwersacji. Tok takiej lekcji przedstawia się w następujący sposób.

Eintritt in das Schulzimmer.

Nauczyciel, otwierając drzwi, mówi: 1) Ich mache die Tür auf. Uczeń jeden za drugim czyni to samo i powtarza: Ich mache... N. zapytuje: Wer macht....? U. Karl macht..... N. Hat Karl die Tür schon aufgemacht? U. Karl hat... N. Schreiben Sie den

Satz „Ich mache die Tür auf“ an die Tafel. U. idzie do tablicy i powtarza zdania, których się w poprzedzającej lekcji nauczył: Ich gehe an die Tafel, ich nehme die Kreide, ich schreibe den Satz an die Tafel. N. zwracając się do klasy, mówi: Tragen Sie den Satz in Ihre Hefte ein. Klasa: Wir tragen den Satz..... Gdy uczeń zdanie na tablicy napisał, idzie do ławki a inny, zwracając się do niego mówi: Du legst die Kreide hin, du gehst an deinen Platz i t. d.

N. wygłasza drugie zdanie: Ich trete in das Schulzimmer i mówi: Rudolf, wiederholen Sie den Satz. U. Ich werde aufstehen, ich stehe auf, ich bin schon aufgestanden, ich werde den Satz wiederholen „Ich trete in das Schulzimmer“. Następnie N. i U. wchodzi i mówią: Wir treten... N. Was tun wir? U. Sie treten... N. Schreiben Sie den Satz „Ich trete in das Schulzimmer“ an die Tafel. U. idzie do tablicy, a inny powtarza: Er geht an die Tafel, er nimmt die Kreide i t. d. N. Lesen Sie die Sätze, welche Sie aufgeschrieben haben. U. czyta, a następnie powtarza z pamięci. N. Gut, ich bin mit Ihnen zufrieden. W podobny sposób przerabia nauczyciel następujące zdania:

- 3) Ich hänge meinen Hut an den Kleiderhaken.
- 4) Ich gehe an meinen Platz.
- 5) Ich lege meinen Ranzen auf die Bank.
- 6) Ich nehme meine Bücher heraus.
- 7) Ich schlage das Buch auf.

Pod koniec godziny powtórzą uczniowie te zdania, wykonując odpowiednie ruchy, a następnie bez pomocy tychże, wytworząc w umyśle obraz (innere Anschauung) wykonywanych czynności. Ma to wielką wartość pedagogiczną, gdyż przyzwyczajają uczniów do myślenia, a czyni ich zdolnymi do opisywania czynności w rozmaitych czasach, wykonywanych nie tylko w szkole, lecz także w domu, na przechadzce, podczas podróży i t. d. W następną lekcję poświęci nauczyciel kilka minut powtórzeniu i zacznie przerabiać nowe zdania. Nie każe jednak wypisywać zdań na tablicy w I. osobie, lecz w II. i III., a następnie w rozmaitych czasach.

W ten sposób nauczy się uczeń łatwo konjugacji, a gramatyka, pozostając w najściślejszym związku z materiałem prze-

rabianym, udzielana metodą indukcyjną¹⁾, nie będzie dla młodzieży postrachem, lecz przyjemnością.

Das Speisezimmer.

Wielką usługę oddają przy nauce języka niemieckiego modele i obrazy. Ułatwiają one bowiem w wysokim stopniu pracę nauczyciela i ucznia, potęgują uwagę i zapoznają uczniów z bogatym materiałem językowym. Przed przystąpieniem do toku lekcji podzieli nauczyciel obraz na małe części, tworzące dla siebie całość i kolejno omówi osoby, ich wiek, ubiór, zawód, ich czynności i zajęcie, następnie zwróci uwagę na rzeczy i przedmioty, na ich wielkość, kształt, barwę, z czego i w jaki sposób bywają wyrabiane i do czego służą.

Obraz lekcji przedstawia się następująco:

1. N. pokazuje przedmiot i nazywa go.
2. U. powtarza.
3. N. stawia pytanie.
4. U. odpowiada.
5. U. pisze pytanie na tablicy a cała klasa do zeszytów.
6. U. powtarzają pojedyncze części, a następnie całą lekcją.

Nauczyciel, pokazując obraz, przedstawiający pokój jadalny, mówi: Dieses Bild stellt ein Speisezimmer dar (vor). U. powtarza: dieses Bild.... N. zapytuje innego ucznia: Was stellt dieses Bild dar? U. odpowiada. Jeżeliby żaden uczeń na pytanie nie mógł odpowiedzieć, odpowiada na nie sam nauczyciel i każe odpowiedź powtórzyć. Gdy uczniowie poprawnie na pytanie odpowiadają, wypisuje je uczeń na tablicy, a inni wpisują do zeszytów. Następnie nauczyciel mówi: Ein breiter und schöner Teppich bedeckt den Fussboden. U. powtarza. N. Was bedeckt den Fussboden? U. Ein breiter.... N. Was steht auf dem Teppich? U. Ein grosser Tisch... N. Womit ist der Tisch bedeckt? U. Mit einem Tischtuch.... N. Ist das Tischtuch rot? U. Nein, es ist weiss. N. Wann legt man ein weisses Tischtuch auf den Tisch? U. Vor

¹⁾ Zalecał ją gorąco już Ratichius (Por. Paulsen, Geschichte des gelehrten Unterrichts 309).

dem Essen... Uczniowie powtarzają pierwszą część lekcji i przystępują do drugiej.

N. Wie viel Personen sitzen am Tische? U. Drei... N. Was steht auf dem Tische vor jeder Person? U. Zwei Teiler... N. Was liegt daneben? U. Daneben liegen ein Messer, eine Gabel, ein Löffel und eine Serviette. N. Was ist sonst noch auf dem Tische? U. Eine Schale mit Obst, eine Flasche Wein und eine Suppenschüssel. N. Wo befinden sich rote Kirschen? U. In der Obstschale... N. Ist die Obstschale voll roter Kirschen? U. Ja, sie ist voll... N. Wann bekommt man Kuchen mit roten Kirschen? Zum Dessert... N. Essen Sie rote Kirschen gern? U. Ich esse... Przerobioną lekcję powtarzają uczniowie w następujący sposób: Uczeń czyta pytania z tablicy lub ze zeszytu a inni odpowiadają na nie, następnie stawiają uczniowie sobie nawzajem pytania z pamięci, patrząc na obraz.

Ostatnie kilka minut poświęci nauczyciel gramatyce. Na tablicy pozostają tylko podkreślone pytania: Wo befinden sich rote Kirschen i t. d., obok nich pisze uczeń odmianę rodzajnika oznaczonego w liczbie mnogiej die, der, den, die. Nauczyciel zwraca uwagę na końcówki rodzajnika i przymiotnika, a uczniowie łatwo odgadują, że przymiotnik bez rodzajnika odmienia się, przybierając końcówkę rodzajnika oznaczonego.

Deutsches Lesebuch I. kl. XVII/3.

Byłoby błędem pedagogicznym, gdyby uczniowie przez cały rok prowadzili konwersację na podstawie tylko ruchów, czynności i obrazów. Dla urozmaicenia toku lekcji powinni czytać także zajmujące powiastki i krótkie opowiadania, przyczem szczególniejszą uwagę należy zwrócić na poprawne wymawianie. W tym celu przeczyta najpierw sam nauczyciel ustęp, następnie stopniowo czytać będą coraz słabsi uczniowie. Gdy już poprawne czytanie nie sprawia uczniom trudności, przerobi z nimi nauczyciel jedną część za drugą, na które powiastkę podzielił, w następujący sposób:

N. Lesen Sie den ersten Satz. U. czyta: Der Grossvater erzählte uns folgende wahre Geschichte i t. d. N. stara się przekonać za pomocą stosownych pytań, czy uczniowie pojedyncze

słowa lub całe zdanie zrozumieli. Słowa nieznanne objaśnia jużto zapomocą synonimów i słów, wyrażających przeciwieństwo, jużto używając do pomocy etymologii, definicyi, obrazu, rysunku, gestów, mimiki a tłumaczenia tylko wtedy, gdy w żaden sposób znaczenia wyrazu opisać nie można. W drugim lub trzecim miesiącu nauki można dla ułatwienia sobie pracy kazać uczniom wypisać nieznanne słowa w domu z ustępu, który w klasie przeczytano, nie żądając jednak uczenia się ich na pamięć. Gdy uczniowie zdanie rozumieją, stawia nauczyciel pytanie: Was erzählte der Grossvater seinen Enkeln? U. Der Grossvater.... Tak pytanie, jak i odpowiedź uczniowie kilka razy powtórzą, wszelako nie na rozkaz „Wiederholen Sie den Satz“, lecz odpowiadając na nowe pytanie, które nauczyciel cokolwiek zmieni, zapytując jużto o podmiot i orzeczenie, jużto o przedmiot i inne określenia n. p. Wer erzählte.... Wem erzählte.... Wann erzählte der Grossvater....

Jedno z tych pytań a następnie wszystkie ważniejsze pisze uczeń na tablicy a inni w zeszytach. N. Wer hatte reiche Eltern? U. Einer... N. Wessen Eltern waren reich? U. Die Eltern.... N. Lesen Sie den zweiten und dritten Satz. N. Wer war arbeitsam und fleissig? U. Der Kollege des Grossvaters.... N. Wie studierte er die Naturgeschichte? U. Mit besonderer Vorliebe.... N. Welchen Gegenstand studieren Sie mit besonderer Vorliebe? U. Die polnische Sprache.... N. Lesen Sie weiter den vierten und fünften Satz. N. Wie fragten ihn seine Kollegen? Wie antwortete er ihnen? Tę grupę zdań powtórzą uczniowie, podadzą dyspozycyę n. p. Ein Schüler studierte sehr fleissig die Naturgeschichte, i przerobiwszy w ten sam sposób drugą część do „..... er selber war auch verschwunden“, opowiedzą obie części. W następnej godzinie, zanim nauczyciel zacznie czytać dalszy ciąg opowiadania, powtórzą uczniowie przerobioną lekcycę, stawiając sobie nawzajem pytania, których z polecenia nauczyciela nauczyli się na pamięć. Nauczyciel nie ograniczy się tylko prowadzeniem konwersacyi, lecz przerobiwszy całość zapomocą pytań, zacznie przyzwyczajając uczniów do logicznego grupowania myśli zapomocą opowiadania ¹⁾. Najpierw opowiedzą uczniowie powiastkę według

¹⁾ Por. Ippold, Sprawozdanie z ankiety 1904, 95.

niezmienionego toku myśli, a następnie w celu urozmaicenia i wyrobienia samodzielności uporządkują zdarzenia w chronologicznym porządku, jeżeli autor ugrupował je inaczej, lub przedstawia je jako naoczni świadkowie, przede wszystkim zaś nadadzą powiastce, gdzie się tylko sposobność nadarzy, formę dialogu, występując w roli i charakterze działających osób.

Zbytecznym byłoby zaznaczać, że sposób przerabiania lekcji nie będzie zawsze ten sam i że ulegnie różnym zmianom stosownie do postępu, zdolności uczniów i indywidualności nauczyciela. Pod tym względem metoda naturalna nie krępuje nauczyciela, lecz zostawia mu zupełną swobodę, wymaga tylko wielkiej biegłości metodyczno-dydaktycznej. Nieraz musi ten sam nauczyciel prowadzić co roku w inny sposób lekcję, jeżeli chce osiągnąć pomyślny wynik pracy i nie popaść w bezmyślny i bezduszny szablon. W myśl tej zasady nie będą uczniowie przez cały rok wypisywali pytań na tablicy, lecz w miarę postępu tylko nieznanne słowa i zwroty, ani nie będzie nauczyciel sam tylko stawiał pytań, gdyż wyręczą go z wielkim pożytkiem dla siebie uczniowie. Nabędą oni w krótkim czasie w stawianiu pytań takiej biegłości, że przerobią ustęp prawie bez pomocy nauczyciela.

Zapyta może kto ze zdziwieniem: „Czy słówek i zwrotów, bez których znajomości o konwersacyi ani marzyć nie można, uczniowie się nie uczą”? Uczniowie uczą się zwrotów i słówek nawet więcej niż przy zastosowaniu metody gramatycznej, lecz w inny sposób, gdyż „Der Modus, täglich eine gewisse Anzahl von Vokabeln lernen zu lassen und durch strenges, rasches, mannigfaches Abfragen dieselben zu befestigen, kann uns pädagogisch nicht genügen“¹⁾.

Uczniowie uczą się słówek w związku, powtarzając mechanicznie zdania za nauczycielem, stawiając pytania i wpisując całe zdania lub pojedyncze zwroty do zeszytów. Oprócz tego powtarzają i wzbogacają zasób słów, łącząc ze sobą znaczenia podobne lub porządkując je według rozmaitych grup. Na jedną lekcję wypiszą uczniowie na podstawie przerobionych ustępów wyrazy tworzące grupę „ubranie“, na inną „pożywienie, mieszkanie, rzemiosło“ i t. p. lub wyszukują synonimy. Przy egzamino-

1) Münch, Didaktik und Methodik des franz. Unterrichts. 123.

waniu nie należy stawiać pytania: co znaczy kapelusz, lecz uczeń na wezwanie nauczyciela lub swego kolegi wyliczy jużto słowa, należące do danej grupy, jużto synonimy i wyrazy, mające przeciwne znaczenie n. p. *hassen* — *lieben*, lub też utworzy do wywołanego słowa n. p. „mit besonderer Vorliebe“ zdanie samodzielnie lub według książki: *Ich studiere mit besonderer Vorliebe die lateinische Sprache*. O ile takie postępowanie ma większą wartość niż uczenie się słówek bez związku poucza praktyka¹⁾.

Odpowiednio do metody naturalnej powinien być zastosowany i przerobiony obecnie używany podręcznik dla I. klasy, a z materiału dla klas II.—IV. można w nowych wypisach zatrzymać tylko rozmówki na temat codziennego życia i niektóre opowiadania i powiastki. Podręcznik szkolny powinien być dziełem ilustrowanem, powinien być ułożony systematycznie i praktycznie i uwzględniać psychiczny i intelektualny rozwój młodzieży. Jako wzór mogą posłużyć wypisy niemieckie Schweitzera²⁾ i Boerner-Thiergena dla języka angielskiego, gdzie tom I. obok zajmujących powiastek i anegdot obejmuje opis ruchów, czynności, mieszkania, ubrania, pożywienia i t. d. Tom II. ułożony według pór roku jest rozszerzeniem i pogłębieniem materiału, znajdującego się w pierwszym, nadto zaznajamia on uczniów z życiem w mieście i na wsi, z jego trudami i przyjemnościami. Nie brak tutaj także podań, powiastek i krótkich ustępów poetycznych. Tom III. i IV. kreśli obraz kultury i zapoznaje z historią i geografią kraju. Uczniowie wybierają się niejako z nauczycielem w podróż do Niemiec, odwiedzają hotele, teatry, kościoły, miejsca historyczne i kąpielowe i w barwnych listach opisują zwyczaje, obyczaje, ubiory mieszkańców i własne wrażenia, nie pomijając wierszem i prozą pisanych legend i podań, przywiązanych do pewnych miejsc i okolic.

Dr. Józef Pytel.

¹⁾ Por. rozprawę Wendta: *Das Vokabellernen im franz. Anfangsunterricht* i Waltera: *Aneignung und Verarbeitung des Wortschatzes*.

²⁾ Por. Szarota, Muzeum, czerwiec 1908.

Praktyczna lekcja gramatyki języka łacińskiego w klasie III.

W językach żyjących podstawą, osią i celem nauki jest sam język, podczas gdy w językach klasycznych język jest środkiem, prowadzącym do celu, którym jest wykształcenie formalne obok poznania życia Greków i Rzymian we wszystkich jego przejawach.

Na tej istotnej różnicy znaczenia języków martwych a żyjących polega również różnica samej nauki a w części także i metody ich nauczania. W językach żyjących wychodzi nauczyciel od samego języka, podczas gdy przy nauce języków klasycznych musi się oprzeć na języku ojczystym i analogicznie do niego budować zdanie, uczyć składni, w ogóle wszystkich przejawów języka.

Poznanie form imion i słowa, przyswojenie ich sobie — to główne zadanie nauki języka łacińskiego w pierwszych dwóch klasach. Rozbiór zdania, nadzwyczaj dokładny i systematycznie prowadzony od samego początku w I. i II. klasie, ma przygotować uczniów do czytania ciągłych ustępów, które już w ćwiczeniach dla tych klas się znajdują. Z jednej strony rozbiór dokładny zdania obok poznania najważniejszych zdań pobocznych, z drugiej przyzwyczajanie uczniów już od I. klasy do wydobywania z przeczytanych ciągłych ustępów treści krótkiej i podania tejeż w jednym zdaniu po polsku i po łacinie, — to przygotowanie i wielkie ułatwienie pracy nie tylko przy streszczaniu życiorysów w „Żywotach Neposa“, ale także przy podawaniu toku

myśli w czytaniem dziele autora i łączeniu tych poszczególnych myśli w całość!

Może przy żadnym innym przedmiocie, objętym planem nauk w gimnazyjach klasycznych, nie trzeba większych wysiłków, większej pracy nauczyciela, jak przy nauce języków klasycznych. Składa się na to wiele rozmaitych względów, zwłaszcza w dzisiejszych czasach. To też ożywić tę naukę przez t. zw. koncentrację nauki, wzbudzić w uczniach, jeżeli już nie zamiłowanie, to przynajmniej ochotę do pracy, budząc w nich ufność we własne siły, wykazywać na każdym kroku piękność formy i treści, budzić smak estetyczny, ale na tle etycznym; — jest dzisiaj dążeniem wszystkich nauczycieli tych przedmiotów.

To też już od szeregu lat odbywa się wobec zwiększonych wymagań z zakresu obowiązkowej lektury domowej cała praca przygotowawcza w klasie na godzinie tych przedmiotów tak, że uczeń średnich zdolności może w przeciągu pół godziny uzupełnić swoje przygotowanie w domu. Najnowsze przepisy ministeryalne w planie języków klasycznych wprowadzają nowych autorów, pozostawiają większą swobodę nauczycielowi w wyborze dzieł i t. d., ale metody nie zmieniają wcale. Metody bowiem uchwalić nie można, choćby nawet przy stole ministeryalnym, nie oparłszy się na wieloletniem doświadczeniu dydaktycznem sił zawodowych, — to nie kosztorys wspaniałego gmachu, obliczony dorywczo, który się zwykle przekracza. — Metoda, to wynik pracy dziesiątek, a czasem i więcej lat, a mam na myśli pracę, wydającą obfity plon, nie szablon, oparty na pobieżnych spostrzeżeniach, pracę, systematycznie choćby nawet indywidualnie prowadzoną, której sposób (t. zw. metoda), jest zastosowany do toku nauki, do myśli z niej wypływających, do odpowiedzi uczniów i ich poziomu a łączących się nieraz nie na jednej godzinie ani na dwóch, ale dopiero po tygodniach, a nawet i miesiącach w organiczną całość, pracę, świadomą swego celu. A ten jest wspólny i tylko jeden, jedyny we wszystkich dziedzinach nauki szkolnej, to jest wykuwanie twardej, jak stal charakterów a wykuwanych codziennie w sercach i duszy tego młodego pokolenia.

Chcąc dać całokształt pracy na godzinie gramatyki w klasie III., wychodzę od zdań jeszcze nieprzerabianych, aby potem, na podstawie tych zdań, dać obraz pierwszej części godziny.

Nauczyciel ma przerobić z uczniami partycję o dopełniaczu, zależnym od przymiotników względnych na zdaniach z ustępu 73 z ćwiczeń Próchnickiego¹⁾.

Uczeń A. czyta pierwsze zdanie:

„Bez przyjaciół życie ludzkie zasadzek i obawy jest pełne“. Nauczyciel²⁾. Czy znane ci są wszystkie wyrazy?

A. Tak, znam wszystkie wyrazy!

Nauczyciel jednak, by przekonać się, czy wszystkim uczniom znane jest znaczenie każdego wyrazu w języku łacińskim, zapytuje uczniów o poszczególne wyrazy.

N. Przyjaciel?

Uczeń I. Amicus — i.

N. Mój przyjacielu?

U. II. Mi amice.

N. Bez przyjaciela?

U. III. Sine amico.

N. Bez przyjaciół?

U. IV. Sine amicis.

N. Który to przypadek?

U. V. Ablativus, w I. przykładzie ablat. sing., w II. abl. pl.

N. Przyjaciel po grecku?

U. VI. φίλος-

N. Sine po grecku?

U. VII. άνευ z gen.

N. Życie ludzkie?

U. VIII. Vita humana (ac)

N. Czy mógłbyś humana przetłumaczyć jeszcze inaczej?

U. IX. Vita hominum.

N. Co to za genet?

U. X. Gen. possessionis, dopełniacz dzierżawczy, mający znaczenie przydawki, łączy się bezpośrednio z rzeczownikiem.

¹⁾ Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. ułożył Fr. Próchnicki.

Wydanie piąte. We Lwowie 1906.

²⁾ Dla skrócenia będę używał litery N. na oznaczenie nauczyciela, litery U dla ucznia.

N. Zasadzka?

U. XI. *Insidiac-arum*.

N. Jak nazywamy rzeczowniki, które używają się tylko w plur.?

U. XII. *Pluralia tantum*.

N. Czy znany ci jest czasownik tego samego tematu?

U. XIII, *Insidior-ātus sum- āri* zasadzać się, czatować, czyhać na kogo.

N. Obawa?

U. XIV. *Metus us*.

U. XV. *Timor-ōris*.

N. Obawiać się?

XVI. *Metuo-ui-ēre, timeo-ui-ēre*.

Tu wyjaśni nauczyciel uczniom różnicę w znaczeniu *metus* a *timor*.

Metus us (*metuēre*) obawa z przeczności,

Timor-ōris (*timēre*) obawa, wynikająca z niemocy lub z tchórzliwości, stąd *timidus* 3. bojaźliwy.

Na tych 2 wyrazach może nauczyciel poprzestać; może im jednak przypomnieć jeszcze jeden czasownik, mający pokrewne znaczenie, który większość uczniów pamięta.

N. Czczij boga?

U. XVII. *Veiēre deum*.

N. Szanujcie rodziców.

U. XVIII. *Veremini parentes*.

Po tych 2 zdaniach wyjaśnia nauczyciel uczniom znaczenie *vereor-itus-eri* w I. i II. zdaniu, podając, że w I. oznacza bojaźń, wynikającą z pobudek moralnych a połączoną z czcią, a w II. bojaźń, połączoną z uszanowaniem.

Już w III. klasie pożądaną jest, by uczniowie zapisywali w tym samym zeszycie, co i tłumaczenie z języka polskiego na język łaciński, ale w osobnym dziale, albo też w osobnym zeszycie podobne wyrazy, pokrewne sobie znaczeniem — a przecież różne odcieniem — i pokrewne etymologią, jak to robią, a przynajmniej robić powinni w języku niemieckim.

N. Pełny?

U. XIX. *Plenus* 3.

N. *Napeñiam*.

U. XX. Compleo ēvi-ētum ēre.

N. Plenus po grecku ?

U. XXI. Πλήρης 2.

N. Plenus, πλήρης po niemiecku ?

U. XXII. Voll.

N. Którego przypadku używamy po przymiotniku pełny ?

U. XXIII. Drugiego t. j. dopełniacza.

N. Czy zatem znaczenie samego przymiotnika „pełny“ bez dopełniacza jest zupełne ?

U. A. Nie.

N. Jak zatem nazwiemy takie przymiotniki, które nie mają zupełnego znaczenia ?

Uczniowie namyślają się, ale kiedy nauczyciel powtórzył jeszcze raz pytanie, wymawiając z przyciskiem wyrazy, „które nie mają zupełnego znaczenia“, podnosi się wiele rąk i uczeń, wskazany przez nauczyciela, odpowiada :

Takie przymiotniki nazwiemy niezupełnymi.

Następnie dodaje nauczyciel od siebie, chociaż i to mógłby wydobyć od uczniów samych za pomocą stosownych pytań, że te przymiotniki nazywamy również względnymi, bo wymagają uzupełnienia ze względu na pewne okoliczności.

N. Przymiotnik względny po łacinie ?

A. Adiectivum relativum.

Jeden z uczniów z polecenia nauczyciela wypisuje na tablicy następujące wyrazy : Przymiotniki niezupełne czyli względne, adiectiva relativa, a pod tym nagłó wkiem : pełny, plenus 3, πλήρης 2, voll. Nauczyciel dodaje, że w języku greckim πλήρης 2 i voll w języku niemieckim wymagają po sobie dopełnienia, podobnie jak w języku polskim pełny i plenus w języku łacińskim.

Wszyscy uczniowie wypisali te przymiotniki w zeszytach na t. zw. marginesie i podkreślili przymiotnik „pełne“ w ćwiczeniach. Teraz zawiązuje się rozmowa między 2 uczniami A. i B., dotycząca rozbioru zdania. Uczniowie ci pytają się orzeczeniem o podmiot, potem o inne części składowe zdania i dają na nie odpowiedzi słowami książki; pytają się po polsku i po łacinie, poczem jeden z tych uczniów tłumaczy to zdanie na język łaciński: Sine amicis vita humana (vel hominum) insidiarum ac metus (timōris) plena est.

Nauczyciel wytłumaczył jeszcze uczniom, że i metus i timōris jest uzasadnione, bo przecież jedni ludzie z przezorności unikają wszystkiego, a drudzy, ponieważ sami są bojaźliwego usposobienia.

Uczeń C odczytuje zdanie 2.:

„Żołnierze Sulli, dawnych rozbojów pomni, pragnęli wojny domowej.“

Czy znasz wszystkie wyrazy?

U. C. Nie znam wyrazu rozbój.

N. Otwórz słowniczek i wyszukaj w nim ten wyraz. Uczeń otwiera — a robią to samo wszyscy uczniowie — i znajduje obok wyrazu „rozbój“ „latrocinium“. Teraz zapytuje się nauczyciel podobnie, jak przy pierwszym zdaniu uczniów o każdy wyraz z osobna.

N. Żołnierz?

U. I. Miles-ītis.

N. Służba wojskowa?

U. II. Militia-ae.

N. Żołnierski, wojskowy?

U. III. Militaris 2.

Do tych wyrazów dodaje nauczyciel miilito are-avi atum: odbywać służbę wojskową.

Te wyrazy wypisują uczniowie w zeszycie pod wyrazem miles-ītis, przypomnienia sobie, że są tego samego tematu.

Kiedy uczeń D. odpowiedział na pytanie nauczyciela, że Sulla znaczy Sulla-ae, że to imię własne, że odmienia się według I-ej odmiany i jest rodzaju męskiego ze znaczenia, zapytuje się nauczyciel, zwracając się do wszystkich uczniów: — samo przez się rozumie się, że każde pytanie nauczyciela, choćby w drugiej osobie wypowiedziane, odnosi się do wszystkich uczniów: — a nigdy do jednego. — „Co słyszeliście o Sulli?“ Większość uczniów podnosi ręce i w odpowiedziach tychże, z których jedni to, drudzy co innego o tym mężu powiedzieli, przesuwa się przed oczyma uczniów postać tego Rzymianina, uzupełniona niektórymi szczegółami, podanymi przez nauczyciela, jakoteż i czas, w którym ten mąż żył i działał.

Naprzód zafem pełne nazwisko: L. Cornelius Sulla, — uczniowie wypisują je w zeszytach na t. zw. marginesie; przypominają sobie, że Lucius, to praenomen czyli nasze imię, Cornelius, to nomen czyli nasze nazwisko, Sulla, to cognomen cz. nasz przydomek;

N. Czy nie znany nam już jaki Rzymianin z rodziny Korneliuszów?

U. Cornelius Nepos, którego Żywoty sławnych mężów czytamy w tym roku.

Potem następuje dalszy opis tego męża.

Potomek starożytnego rodu patrycuszowskiego, zaliczającego się do najwyższej arystokracji rzymskiej, mąż wszechstronnie wykształcony, niepospolitej energii, człowiek, który jako kwestor Maryusza odznaczył się męstwem w walce z Cymbriami i w wojnie ze sprzymierzeńcami, brał udział w wojnie domowej (88—82 r. przed Chr.) z Maryuszem, którego stronników pokonał, prowadził zwycięską wojnę z Mitrydatem, królem Pontu, piastował dyktaturę od r. 82—79, splamiwszy swe imię krwią tysięcy obywateli, t. zw. proskrypcye (poczem usunął się w zacisze swego dworku, gdzie w 78 r. skończył życie) pochowany następnie w Rzymie z wielkimi zaszczytami.

I postać Maryusza przypominają sobie uczniowie w kilku słowach: C. Marius, wieśniak niskiego pochodzenia, bez żadnej ogłady towarzyskiej, bez wykształcenia greckiego, ale żołnierz odważny i zdolny, dosługiwał się w wojsku od najniższych stopni coraz to wyższych dostojęństw, piastował 7 razy konsulat, pławiał się w krwi optymatów w 87 r.

Przy wyrazie dawny: *vetus-eris*, *antiquus* 3. i *pristinus* 3, z których 2 pierwsze wyrazy uczniowie znali a trzeci znaleźli w słowniku, podaje nauczyciel różnicę znaczenia tych wyrazów:

Vetus (*vetustior-veterrimus*) dawny, stary w przeciwieństwie do pojęć nowy, młody n. p. *vetus amicus*, z którym chodzisz już trzeci rok do gimnazjum Fr. Józefa a *novus amicus*, którego poznałeś w II. półroczu III. klasy.

Antiquus 3. (*ante*) to, co dawniej było a dziś już nie istnieje, starożytny, n. p. *antiquissimis temporibus* w zamierzchłej przeszłości.

Pristānus 3. pierwotny, dawniejszy w porównaniu z czemś nowszym.

N. Jakiego tu użyjesz przymiotnika?

U. Vetus-ēris.

Nauczyciel ograniczy się tylko do tych 3 wyrazów, podanych w słowniku i do znaczeń najwięcej znanych uczniom.

Te 3 przymiotniki wraz ze znaczeniem każdego z nich wpisują uczniowie do zeszytów w osobnym dziale do tego przeznaczonym, pod wyrazami metus, timor.

N. Pomny?

U. Memor-ōris.

N. Memor po grecku?

U. *Μνήμων* 2.

N. Memor, *μνήμων* po niemiecku?

Nauczyciel podaje im sam znaczenie tego przymiotnika: Eingedenk einer Sache.

N. Pamięć?

U. Memoria-ae.

N. Godny pamięci?

U. Memorabilis 2. i memorandum 3.

N. Przypominam sobie?

U. Memoro-avi atum-āre.

Nauczyciel dodaje jeszcze znaczenie wyrazu: „z pamięci“ „memoīter“.

Te wyrazy wypisują uczniowie pod wyrazami miles, militis i t. d.

N. Czy mieliśmy już podobny przymiotnik, jak memor, któryby wymagał uzupełnienia znaczenia?

C. Tak, przymiotnik „pełny“ w poprzednim zdaniu.

N. Jak nazwaliśmy takie przymiotniki?

D. Niezpełnymi czyli względnymi, adiectiva relativa.

Jeden z uczniów wypisuje ten przymiotnik na tablicy pod przymiotnikiem plenus a obok niego *μνήμων*, eingedenk einer Sache.

To samo robią wszyscy uczniowie, wypisując te przymiotniki w zeszytach pod plenus, i podkreślają „pomni“ w ćwiczeniach.

N. Pragnę?

U. Cupio-ivi-itum-ēre.

Nauczyciel każe uczniom otworzyć słowniczek i wyszukać czasownik: pragnę. Tam uczniowie znachodzą *sitio, ivi, itum, ire, cupio, volo*. Nauczyciel zapytuje, co znaczy pragnienie.

U. *Sitis-is.*

N. Czy tu o takim pragnieniu mowa?

U. Nie, tu pragnę znaczy tyle, co pożądam a zatem *cupio*.

N. Żądza, gorące pragnienie czego?

U. *Cupiditas-atis.*

N. Chęć?

U. *Voluntas-atis.*

N. Czy żołnierze *Sulli* chcieli tylko, czy też pragnęli gorąco wojny domowej?

U. Pragnęli.

N. Jakiego zatem użyłbyś czasownika?

U. *Cupio*.

N. Przypatrz się też, czy tam pod „pragnę“ nie znajdziesz do tego ustępu i do tego zdania podanego słowa.

Uczeń, przypatrzwszy się dokładnie, znajduje *optare, exoptare* 73 (2).

Uczniowie wypisują w zeszytach; *cupere* (*cupiditas*) namiętnie pragnąć, pożądać; *optare* (*optio-ōnis* wybór) pragnę, uważając to, czego się pragnie, za najlepsze; *sitire* mieć pragnienie. Na razie wystarczy podanie znaczeń tych tylko czasowników.

N. Wojna domowa?

U. *Bellum civile*?

N. Obywatel?

U. *Civis is.*

N. Państwo?

U. *Civitas-atis.*

N. Dlaczego „wojna domowa“ tłumaczymy „*bellum civile*“?

U. Bo walczą obywatele z obywatelami tego samego kraju, tej samej narodowości.

Następuje rozmowa między uczniami C. i D. Obaj naprzemiennie zapytują się i odpowiadają sobie na pojedyncze części składowe zdania i to po polsku i po łacinie. Przy pytaniu: Czego pragnęli? *Quid exoptabant?* zwraca nauczyciel uczniom uwagę na różnicę składni języka polskiego i łacińskiego, pytając się, jakim przypadkiem rządzą podobne słowa, jak *cupio, opto* i jak je nazywamy?

C. Takie słowa, wyrażające pożądanie przedmiotu, verba desiderandi, rządzą przypadkiem 4.

Nauczyciel każe otworzyć uczniom gramatykę i wyszukać odpowiedni ustęp. Uczniowie, wyszukawszy w gramatyce § 16: 3, odnoszący się do tych słów, wypisują ten paragraf przy słowach cupio, opto, w zeszytach dla powtórzenia i przypomnienia sobie tych słów w domu.

Po skończeniu rozbioru całego zdania uczeń D tłumaczy całe zdanie: Sullae milites, veterum latrociniorum memores, bellum civile exoptabant.

Uczeń E czyta zdanie 4:

W wielkich i nagłych niebezpieczeństwach bywają ludzie często nie tylko bezradni, lecz zaledwie przytomni.

N. Czy znasz wszystkie wyrazy?

E. Nie znam wyrazów: bezradny i przytomny.

N. Otwórz słowniczek i wyszukaj.

E. Uczeń znachodzi pod wyrazem bezradny inops i subst. consilium 73 (4).

Dla wyjaśnienia tych 2 wyrazów zapytuje się nauczyciel uczniów, czy znane im jest znaczenie tych wyrazów. Od jednego z uczniów zapytanego przez nauczyciela, dowiadują się ci uczniowie, którzy znaczenia tego rzeczownika zapomnieli lub go nie znali, że opes, um znaczy: środki, zasoby, majątek, potęga.

N. Z czego składa się in-ops?

F. Z in i ops.

N. Czy ops w nom. jest używane?

F. Nie, tylko opis, opem, ope: moc, siła.

N. Niedostatek?

U. in opia-ac.

N. Czy zestawiając te 2 rzeczowniki: nie-dostatek i in-opia nie zauważysz pewnego podobieństwa?

U. Tak, nie w niedostatek odpowiada in w inopia?

N. Jakże zatem jest znaczenie tego in w inopia?

U. Przeczące, negatywne.

N. Czy znasz podobny przyrostek w języku greckim?

N. U. Tak, a to α privativum.

Jeden z uczniów, zapytany przez nauczyciela, tłumaczy, od czego pochodzi privativum i co znaczy. Ażeby dopomódz uczniom,

by sami wyszukali znaczenie inops, zapytuje ich nauczyciel: Czy taki, któremu dokuczają niedostatek, jest silny? Tu podnoszą się wszystkie ręce i jeden odpowiada: Nie.

N. Teraz zapewne powiesz, co znaczy inops?

U. Bezsilny, słaby a nauczyciel dodaje: ubogi w coś.

Po tem wyjaśnieniu, niezbędnie potrzebnem do wytłumaczenia i zrozumienia stosunku tych 2 wyrazów inops i consilium, zapytuje się nauczyciel, co to za przymiotnik, skoro potrzebuje uzupełnienia rzeczownika. Teraz podnoszą się ręce wszystkich uczniów i jeden odpowiada: To przymiotnik niepełny czyli względny, adiectivum relativum, poczem uczeń E tłumaczy bezradny: „consilii inops“, dodając, zapytany o to, że to znaczy dosłownie „ubogi w radę“. Następnie uczeń F. wyszukuje w słowniku wyraz przytomny i znajduje compos i subst. mens.

Tu nauczyciel sam podaje uczniom znaczenie compos: władający czem; znaczenie wyrazu mens-tis jest znane uczniom.

N. Połącz te 2 wyrazy w ten sam sposób, jak połączyłeś consilium i inops i podaj ich znaczenie dosłowne.

Mentis compos władający myślą, zmysłami czyli przytomny.

N. Jakiż to zatem przymiotnik?

U. Niepełny czyli względny.

Jeden z uczniów wypisuje na tablicy pod „consilii inops“ „mentis compos“; to samo zapisują wszyscy uczniowie w zeszytach.

Zapoznawszy uczniów z tymi 2 wyrazami im nieznanymi, zapytuje się nauczyciel o każdy wyraz uczniów pojedynczo podobnie, jak przy I. i II. zdaniu.

Przy przymiotniku magnus zapytuje się nauczyciel o stopień wyższy i najwyższy; znaczenie przymiotnika nagly subitus, repentinus jest uczniom znane. Przy rzeczowniku periculum przypominają sobie uczniowie periculōsus 3 niebezpieczny. Zanim uczeń przetłumaczy całe zdanie, zwraca nauczyciel uwagę uczniów na spójnik i, łączący 2 przymiotniki „wielkich i nagłych“, i powiada, że i należy przetłumaczyć przez ac, atque, bo to drugie pojęcie „nagłych“ wzmacnia i objaśnia to pierwsze. Uczeń E. tłumaczy całe zdanie: In magnis ac subitis periculis homines non solum sunt consilii inopes, sed vix mentis composites.

Uczeń G. czyta zdanie 6:

Ojciec Attyka szczególnie zamięłowany był w naukach.

N. Który wyraz jest ci nieznanym?

G. Zamięłowany.

N. Wyszukaj w słowniku.

G. Zamięłowany: studiōsus.

N. Przykładam się do czego?

G. Studeo-ui-ēre.

N. Którym przypadkiem rządzi studeo 2?

U. Trzecim.

N. Czy znasz podobne słowa, rządzące przypadkiem III.?

U. Irascor -ātus sum,-sci gniewam się, insidior -ātus sum-āri zasadzam się, parco, peperci, parcēre oszczędzam. Inni resztę słów przytaczają, otwierają gramatykę i znajdują te słowa w § 31. Ten paragraf zapisują uczniowie w zeszytach obok studiosus.

N. Usilność, gorliwość?

U. Studium-ii.

Te 3 wyrazy: studeo 2, studium-ii, studiosus 3. wypisują uczniowie w swoich zeszytach pod wyrazami: miles i t. p.

N. Co to za przymiotnik: „zamięłowany“?

U. Niezupełny czyli względny.

Jeden z uczniów wypisuje na tablicy pod poprzednimi przymiotnikami względnymi, „zamięłowany w czym, studiosus 3“. Nauczyciel zapytuje o poszczególne wyrazy kilku uczniów. Na wyraz „nauka“ podali uczniowie następujące znaczenia: doctrina, disciplina, scientia, artes, litterae. Nauczyciel wyjaśnia znaczenie każdego wyrazu: doctrina: wiedza, wykształcenie jako owoc nauki, disciplina wychowanie, karność, scientia wiedza podmiotowa, wiadomości, które ktoś posiada, ars system naukowy, artes umiejętności, litterae wiedza, złożona w pismach. Tutaj użyjemy litterae-arum.

N. Jakie było pełne nazwisko Attyka?

U. T. Pomponius Atticus.

N. Czy słyszeliście co o tym mężu?

Kilku uczniów podnosi ręce a jeden z nich opowiada, że to był bogaty i wykształcony szlachcic rzymski, u którego był mile widziany Kornelius Nepos. Po tych wyjaśnieniach i rozbiórce zdania przez 2 uczniów, którzy nawzajem zadają sobie pytania i dają na nie odpowiedzi, dotyczące części składowych zda-

nia, uczeń G. tłumaczy zdanie: Pater Attici imprimis fuit studiosus litterarum.

Uczeń I czyta zdanie 7; Gajus Maryus był mężem szorstkim i nauk nieświadomym, lecz w wojnie bardzo biegłym. Na pytanie nauczyciela, które wyrazy są mu nieznane, odpowiada uczeń I.; szorstki i nieświadomy. Nauczyciel każe otworzyć słowniczek, w którym uczeń wyszukuje, że szorstki znaczy asper 3, a nieświadomy imperitus 3. Na pytanie nauczyciela, czy są w tem zdaniu przymiotniki względne, odpowiada uczeń K.: Są t. j. nieświadomy i biegły. Te 2 przymiotniki: peritus 3. *ἐμπειρος* erfahren i imperitus 3. *ἄπειρος* unerfahren 2, wypisuje uczeń na tablicy a wszyscy uczniowie do zeszytów.

Ponieważ o Maryuszu była wzmianka przy Sulli, przeto nauczyciel każe napisać tylko nazwisko na tablicy.

Uczeń pisze C. Marius albo Gaius Marius na tablicy dla przypomnienia, że Gains w skróceniu pisze się C, poczem uczeń tłumaczy całe zdanie: C. Marius vir fuit asper atque litterarum imperitus, sed belli peritissimus.

Uczeń L. czyta zdanie 12:

Czyż jest jaki sługa przywiązany do człowieka, niż pies? Przeczytawszy zdanie, wyszukuje uczeń w słowniku: przywiązany amans tis do 73 (12) i odpowiada na pytanie, jaka to forma czasownikowa, part. praes. act.

N. Do jakiej grupy wyrazów zaliczyłbyś ten imiesłów?

U. Do przymiotników względnych.

N. Czy pies jest tylko chwilowo przywiązany do człowieka?

L. Nie; pies przywiązuje się do człowieka stale.

N. Jakież ci to przymiot tego psa oznacza, stały czy zmienny?

L. Stały.

N. Jakąż stąd regułę wysnujesz?

L. Że imiesłowy czasu teraźniejszego, oznaczające stały przymiot, rządzą przypadkiem drugim podobnie, jak przymiotniki względne.

N. Jakie to zdanie?

U. Pytanie wprost, niezawisłe.

N. Jakiego trybu użyjesz?

U. Oznajmującego, indicativus.

N. Jak przetłumaczysz „Czyż“?

U. Przez „ne“ jako przyczepkę do pierwszego wyrazu.

N. Jakiej odpowiedzi oczekujemy na to pytanie?

U. Przeczającej

Nauczyciel dodaje, że przy takim pytaniu możemy „Czyż“ przetłumaczyć przez num.

Uczniowie L. i M. zapomocą żywo zadawanych pytań i odpowiedzi przeprowadzają rozbiór całego zdania, poczem uczeń M. tłumaczy to zdanie: *Estne qui servus hominis amantior quam canis?* lub *Num qui servus hominis amantior est quam canis?*

N. Czy mógłbyś „quam canis“ przetłumaczyć jeszcze inaczej?

L. Mógłbym quam opuścić i canis położyć w ablativus.

N. Co to za ablativus.

M. Ablativus comparatiouis.

W ten sposób uczniowie, nie otwierając nawet gramatyki, przy pomocy nauczyciela wyprowadzają sami reguły gramatyczne, przez co wytwarza się w nich wewnętrzne zadowolenie a nawet radość z pewnej samodzielności, większa ufność we własne siły. Uczniowie, przyzwyczajeni do wspólnej pracy na godzinie, odrzucają z pewnością ze wstrętem niedozwolone środki, jakimi się nieraz posługiwać zwykli. Czyż uczeń taki potrzebuje używać niedozwolonych środków? Jestem przekonany, że nie. Na godzinie w klasie wyszukał słówka sobie nieznane, wpisał je do zeszytu zdanie po wszechstronnem objaśnieniu przetłumaczył raz i drugi i sam z tego zdania i z następnych wydobył pewien objaw językowy czyli t. zw. regułę gramatyczną. Jakaż go zatem czeka praca w domu? Wyuczyć się zwrotów, jeżeli ich w klasie nie mógł zapamiętać, napisać tłumaczenie ze zdań w klasie przerobionych, jeżeli ich sobie nie wpisał do zeszytu zaraz po godzinie, mając je świeżo w pamięci, przypomnieć sobie wszelkie uwagi, z których najważniejsze zapisał w klasie, a zarazem przywieść sobie żywo na pamięć reguły gramatyczne, o których sły-szał przy każdym zdaniu w klasie.

Jakże przedstawia się tak przerobiona lekcya na następnej godzinie gramatyki?

W następujący sposób. Uczniowie mają zamknięte książki, zeszyty czyli tak zwane preparacye i gramatyki.

N. Bez przyjaciół życie ludzkie zasadzek i obawy jest pełne.

Uczeń, wywołany przez nauczyciela po nazwisku, tłumaczy to zdanie na język łaciński.

Nauczyciel zapytuje drugiego ucznia o różnicę znaczenia metus a timor. Uczeń zaznacza tę różnicę.

N. Bez przyjaciela i twoje życie, mój kochany, będzie pełne obawy — i dodaje, że „mój kochany“ znaczy tyle, co „mój przyjacielu“.

Uczeń następnie tłumaczy to zdanie.

N. Czy życie twoje, mój chłopcze, może być pełne obawy przy rodzicach, krewnych i przyjaciółach? „przy“ tyle, co „wraz z“ „una cum“.

N. Pełny po grecku? po niemiecku? Jak nazywamy takie przymiotniki, jak pełny, plenus 3, πλήρης 2. i voll?

3 uczniów, bo tyle było pytań, daje na to odpowiedzi.

Drugie zdanie.

N. Cuius milites bellum civile exoptaverunt?

U. Sullae milites bellum civile exoptaverunt?

N. Quam ob causam Sullae milites bellum civile exoptaverunt?

U. Sullae milites, quod veterum latrociniorum memores fuerant, bellum civile exoptaverunt.

N. pomny, pamięć, godny pamięci, przypominam sobie, z pamięci?

5. uczniów, bo tyle było pytań, daje na to odpowiedzi.

N. pomny po grecku? po niemiecku? Jak nazywamy takie przymiotniki. jak memor, μνημων 2, eingedenk.

3 uczniów daje na to odpowiedź.

N. Mój kochany, nie pragnij nigdy wojny domowej, bo ta najbardziej pustoszy kraj ojczysty.

Uczeń tłumaczy to zdanie.

N. Moi kochani, pomni swoich obowiązków, ucicie się pilnie.

Inny znowu uczeń tłumaczy to zdanie.

N. Pomni swoich obowiązków, czcijcie boga, szanujcie rodziców i bądźcie posłuszni nauczycielom. Wyrazy wszystkie uczniom są znane.

Po przetłumaczeniu tego zdania przez ucznia, przechodzi nauczyciel do następnego zdania.

N. W wielkim i nagłym niebezpieczeństwie bywa człowiek nietylko bezradny, lecz zaledwie przytomny.

Wskazany przez nauczyciela uczeń przetłumaczył to zdanie.

N. W wielkich i nagłych niebezpieczeństwach byli, są i będą ludzie nietylko bezradni, lecz zaledwie przytomni.

Kiedy uczeń przetłumaczył, nauczyciel tworzy takie zdanie.

N. Mój uczniu, jesteś zbyt młody, i dlatego często bezradny a nawet nieraz nieprzytomny.

„Zbyt młody“, „peradulescentulus“.

N. Chociaż jesteście zbyt młodzi, to jednak nie bądźcie bezradni.

Jeden z uczniów jedno a drugi drugie zdanie przetłumaczył.

N. Ojciec Attyka szczególnie zamięłowany był w naukach.

Uczeń wskazany przetłumaczył, poczem nauczyciel tworzy takie zdania :

Bardzo wielu Polaków było zamięłowanych w naukach. To też i ty, mój kochany, bądź zamięłowany w naukach, pomny swego obowiązku.

2 uczniów przetłumaczyło te zdania, poczem nauczyciel powtarza to drugie zdanie, zaczynające się od słów: To też i ty, i dodaje, „bo twoim obowiązkiem jest pilnie się uczyć i być zawsze dobrym.“ Po przetłumaczeniu tego zdania przez jednego z uczniów przerabia nauczyciel następujące zdanie.

N. Quis Romanorum asper ac litterarum imperitus fuit ?

Na to pytanie odpowiada jeden z uczniów już raz pytany.

N. Fuitne Marius ille belli quoque imperitus ?

Otrzymawszy odpowiedź, zapytuje nauczyciel.

N. Quo anno mortuus est C. Marius ?

Jeżeli uczniowie nie wiedzą, to nauczyciel im powie, że stało się to w 86 r. przed Chr. Uczeń przetłumaczył a nauczyciel tworzy takie zdanie :

N. Polacy w zamierzchłej przeszłości byli mężami szorstkiemi i nauk nieświadomymi, lecz w wojnie bardzo biegłymi.

N. Jak przetłumaczysz „w zamierzchłej przeszłości“? Nie czekając na odpowiedź, podaje nauczyciel uczniom sposób przetłumaczenia pozornie nieznanego im zwrotu. Przetłumacz ten zwrot przez „w bardzo dawnych czasach“. Po tem wyjaśnieniu uczeń przetłumaczył.

N. Ty jednak, mój kochany, nie bądź nigdy szorstkim ani też nauk nieświadomym.

Jeden z uczniów już raz pytany przetłumaczył to zdanie. Po przerobieniu w ten sposób tych kilku zdań zada nauczyciel szereg pytań :

N. pełny ? pamiętny ? bezradny ? przytomny ? zamięłowany ? nieświadomy ? biegły ? na które uczniowie jeden po drugim podają znaczenia tychże przymiotników w języku łacińskim a także w języku greckim i niemieckim, jeżeli je poznali poprzedniej lekcji.

N. Jak nazywamy te przymiotniki ?

U. Względny, adiectiva relativa.

N. Którym rządzą przypadkiem ?

U. Drugim.

Następnie jeden uczeń wylicza te wszystkie dotychczas poznane przymiotniki względne, dodając, że jedne z nich jak pełny plenus, pomny memor, mają tę samą składnię w języku łacińskim, co i polskim, inne zaś, jak zamięłowany studiosus i t. p. inną składnię w języku łacińskim a inną w polskim. Po wyliczeniu poznanych przymiotników względnych przerobi nauczyciel zdanie następujące.

N. Niema przywiązanego sługi do człowieka nad psa

Uczeń przetłumaczył a nauczyciel zadaje takie zdanie.

N. Mój chłopcze, bądź przywiązany do swoich sióstr i braci.

Po przetłumaczeniu zapytuje nauczyciel : Co znaczy hominis amans ?

Uczeń. Przywiązany do człowieka i dodaje, że nie chwilo-wo, ale stale i takie właśnie imiesłowy czasu teraźniejszego, które oznaczają stały przymiot, łączą się w języku łacińskim z przypadkiem drugim podobnie, jak przymiotniki względne.

W ten sposób powtórzyli uczniowie zdania przerobione dnia poprzedniego, objaśnili je regułami, utrwalili je sobie w pamięci i stworzyli nowe, których treść odnosiła się do nich i na podstawie tych zdań zestawili regułę gramatyczną. Potem przechodzi nauczyciel do nowych zdań, w których uczniowie zapoznają się z resztą przymiotników względnych i z przykładami nowymi na imiesłowy czasu teraźniejszego, wyrażające stały przymiot.

Godzina gramatyki rozpada się zatem na 2 części.

W pierwszej nauczyciel przerabia zdania przerobione już poprzedniej godziny, przekształcając je w rozmaity sposób i stosowując treść nowych zdań a opartych zawsze na materyale już znanym uczniom do młodych a wrażliwych serc młodocianych. W ten sposób, kształcąc stronę intelektualną, nie pominie strony etycznej a to z pewnością najważniejsze zadanie każdego nauczyciela. To też ćwiczenia powinny być więcej zastosowane do strony etycznej i powinny budzić na każdym kroku miłość do tego, co swoje, obok poznawania właściwości obcego języka.

Godzina gramatyki, na której przesuną się przed oczyma uczniów porównania z języków mu znanych, postacie znane mu z dziejów starożytnych, zestawione czasem z postaciami z dziejów ojczystych, godzina gramatyki, na której uczeń sam przy pomocy nauczyciela wyprowadzi i wysnuje pewien objaw językowy czyli t. zw. regułę gramatyczną, wyda z czasem obfity plon, wyrobi u uczniów wiarę we własne siły a każe mu unikać zakazanych środków jako niegodnych dzielnego i dobrego moralnie ucznia.

Jeżeli zdołamy tego dokazać, co powinno być naszym pierwszym obowiązkiem obywatelskim, jeżeli naukę języków martwych ożywimy, wciągając do niej i łącząc z nią wszelkie wiadomości znane uczniom z każdej dziedziny wiedzy szkolnej, czyli przez t. zw. koncentrację nauki, może nam się uda przekonać większą część społeczeństwa, że może żadna dziedzina wiedzy ludzkiej nie daje tak bogatego wykształcenia formalnego i subtelnego, jak właśnie nauka języków klasycznych.

Franciszek Barański.

Część urzędowa

I.

Skład grona nauczycielskiego

przy końcu roku szkolnego 1909/10.

1. **Franciszek Tomaszewski**, doktor filozofii, *dyrektor* w VI. r., poseł do Rady państwa, członek Rady miejskiej i Rady szk. okręg. miejskiej, na urlopie.
2. **Konstanty Wojciechowski**, doktor filozofii, *kierownik zakładu* w VIII. r., docent historii literatury polskiej w Uniwersytecie lwowsk., członek komisji lit. Akademii Umiejętności w Krakowie, uczył języka polskiego w kl. VI. tygodn. godz. 3
3. **Franciszek Barański**, rzecz. nauczyciel, zawiadowca bibl. polsk. uczn. gimn. niższ., gospodarz kl. IIIb, uczył języka łac. w kl. IIIb, VII, języka greck. w kl. VI, tyg. godz. 16
4. **Ks. Michał Baściak**, zast. katechety rz. kat., uczył religii rz. kat. w kl. IV, Va, Vb, VI, VIIa, VIIb, tyg. godz. 12
5. **Jan Brak**, egzam. zast. nauczyciela, od 3. marca 1910 na urlopie.
6. **Jan Bryk**, doktor filozofii, rzecz. nauczyciel, zawiadowca bibl. rusk. uczn., gospodarz kl. Ib, uczył języka łac. w kl. Ib, tygodn. godzin 6
7. **Karol Czesznák**, zast. katechety rz. kat., uczył religii rz. kat. w kl. Ia, Ib, IIa, IIb, IIIa, IIIb, VII, tygodn. godz. 14
8. **Bronisław Dobrzański**, c. k. profesor w VII. r., uczył języka łacińskiego w kl. VI i VIII b, języka greckiego w kl. VII, tygodn. godzin 15
9. **Wincenty Frank**, c. k. prof. w VII. r., zawiad. gabinetu fizyk., gospodarz kl. VIIa, uczył matem. w kl. Va, VI, VIIa, VIIb, fizyki w kl. VIIa, VIIb, tygodn. godz. 19

10. **Ludwik Frączek**, egzam. zast. nauczyciela, zawiad. bibl. ubogich uczniów, uczył matem. w kl. *1a*, *1b*, *IIa*, *IIb*, *IV*, *Vb*, fizyki w *IV*, tygodn. godz. 21
11. **Jan Salomon Friedberg**, c. k. profesor, zawiadowca zbiorów geogr.-histor., gospod. kl. *Vb*, uczył geogr. w kl. *1a*, *1b*, *IV*, *Va*, historii w kl. *1a*, *1b*, *IV*, *Va*, *VIIIb*, tyg. godz. 19
12. **Jan Jędrzejowski**, c. k. profesor w VIII. r., zawiadowca gabinetu archeolog., gospodarz kl. *VIIIa*, uczył języka łac. w kl. *VIIIa*, języka greckiego w kl. *VIIIa*, *VIIIb*, tygodn. godz. 15
13. **Ks. Jarosław Lewicki**, egzam. zast. katechety gr. kat. z językiem wykładowym polskim, uczył religii w kl. *1a²*, *IIa²*, *IIIa*, *VI*, *VII*, tygodn. godzin 7
14. **Józef Limbach**, doktor filozofii, radca szkolny, c. k. prof. w VII. r., zawiadowca gabinetu przyrodn., uczył historii natur. w kl. *1a*, *1b*, *IIa*, *IIb*, *Va*, *Vb*, *VI*, tygodn. godzin 16
15. **Stanisław Łabendziński**, doktor filozofii, egzam. zast. nauczyciela, uczył języka niemieckiego w kl. *IIa*, *IIIa*, *IIIb*, *IV*, tygodn. godzin 16
16. **Adam Lech Łańcucki**, zast. nauczyciela, gospodarz kl. *IIIa*, uczył języka łac. w kl. *IIb*, *IIIa*, języka polskiego w kl. *1b*, *IIIa*, *Va*, tygodn. godzin 19
17. **Adam Maksymowicz**, doktor filozofii, c. k. profesor, uczył matematyki w kl. *IIIa*, *IIIb*, *VII*, fizyki w kl. *IIIa*, *IIIb*, *VII*, tyg. godzin 16
18. **Józef Maurer**, rzecz. naucz., zawiad. bibl. polskiej uczn. gimn. wyż., gospodarz kl. *IIa*, uczył języka łac. w kl. *IIa*, języka polsk. w kl. *VII*, *VIIIa*, *VIIIb*, tygodn. godzin 15
19. **Teofil Emil Modelski**, doktor filozofii, egzam. zast. nauczyciela, uczył historii w kl. *IIa*, *IIb*, *IIIa*, *IIIb*, *Vb*, geografii w kl. *IIa*, *IIb*, *IIIa*, *IIIb*, *Vb*, tygodn. godzin 20
20. **Nicefor Perzyński**, zast. naucz., gospodarz kl. *IV*, uczył języka greckiego w kl. *IV*, *Va*, *Vb*, propedeutyki filozof. w kl. *VII*, *VIIIa*, *VIIIb*, tygodn. godzin 20
21. **Józef Pytel**, doktor filozofii, c. k. profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gosp. kl. *IIb*, uczył języka niemieckiego w kl. *1b*, *IIb*, *Va*, *Vb*, *VIIIb*, tygodn. godzin 21
22. **Ks. Antoni Ratuszny**, doktor filozofii, c. k. prof., katecheta rz. kat., od maja na urlopie.
23. **Emanuel Roszko**, c. k. profesor w VIII r., zawiad. bibl. niemieck. uczn., gosp. kl. *VI*, uczył języka niemieckiego w kl. *1a*, *VI*, *VII*, *VIIIa*, tygodn. godzin 17
24. **Władysław Semkowicz**, doktor praw, c. k. prof., docent nauk pomocniczych historii w Uniwersytecie lwowsk.,

członek komisji hist. Akademii Umiejętności w Krakowie, uczył historii i geogr. w kl. VI, VII, VIIIa, tygodn. godz.	10
25. Władysław Szujski , egzam. zast. nauczyciela, uczył języka polskiego w kl. IIa, IIb, języka greckiego w kl. IIIa, IIIb, tygodn. godzin	18
26. Stefan Vrtel , zast. nauczyciela, gospodarz kl. Ia, uczył języka polskiego w kl. Ia, IIIb, IV, Vb, języka łaciń- skiego w kl. Ia tygodn. godzin	18
27. Otto Werner , zast. nauczyciela, gospodarz kl. Vb, uczył języka łacińskiego w kl. IV, Va, Vb, kaligrafii w kl. Ia, Ib, tygodn. godzin	20

Nauczyciele poboczni.

Izak Planer , nauczyciel liceum im. król. Jadwigi, od- znaczony złotym krzyżem zasługi, uczył religii mojżeszowej w kl. I—VIII, tygodn. godzin	16
---	----

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Karol Czajkowski , c. k. profesor gimnazjum I., uczył stenografii w 2 oddziałach, tygodn. godzin	4
2. Jan Salomon Friedberg , j. w., uczył historii ojczy- stej w kl. IV, VIIIb, tygodn. godzin	2
3. Jan Glatty , sekretarz Englisch Cercle, uczył języka angielskiego w 2 oddziałach, tygodn. godzin	4
4. Ludomir Köhler , artysta malarz, uczył rysunków ręcznych w 3 oddziałach, tygodn. godzin	6
5. Ludwik Lustig , urzędnik lwowskiej Kasy oszczę- dności, uczył śpiewu w 2 oddziałach, tygodn. godzina	4
6. Teofil E. Modelski , j. w., uczył historii ojczy- stej w kl. IIIa, IIIb, tygodn. godzin	2
7. Władysław Semkowicz , j. w., uczył historii ojczy- stej w kl. VI, VIIIa, tygodn. godzin	2
8. Edward Szyrma Lach , uczył języka francuskiego w 3 oddziałach, tygodn. godzin	6
9. Jan Bryk , j. w., uczył języka ruskiego w 3 oddzia- łach, tygodn. godz.	6

Zmiany w gronie nauczycielskiem

w roku szkolnym 1909/10.

1. C. k. Rada szk. kraj. zatwierdziła rzeczyw. nauczyciela *Adama Maksymowicza* w zawodzie nauczycielskim i nadała mu tytuł profesora, rozp. z dn. 13. lipca 1909. L. 33855.

2. C. k. Rada szk. kraj. zatwierdziła katechetę rzym. kat. *Ks. Dra Antoniego Ratusznego* w zawodzie nauczycielskim i nadała mu tytuł profesora, rozp. z dn. 21. listopada 1909. L. 57650.

3. C. k. Rada szk. kraj. zamianowała egz. zastępcę nauczyciela w tut. zakładzie *Jana Jączka* rzeczyw. nauczycielem w gimn. I. w Rzeszowie, rozp. z dnia 5. sierpnia 1909. L. 25962.

4. C. k. Rada szk. kraj. zamianowała egz. zast. nauczyciela w tut. zakładzie *Ignacego Strycharskiego* rzeczyw. nauczycielem w gimn. I. z polskim językiem wykładowym w Przemyślu, rozp. z dn. 5 sierpnia 1909. L. 25962.

5. C. k. Rada szk. kraj. zamianowała kandydata zawodu nauczycielskiego *Stefana Vrtela* zast. nauczyciela w tut. zakładzie, rozp. z dn. 19. lipca 1909. L. 34076.

6. C. k. Rada szk. kraj. przeniosła do tutejszego zakładu zastępców nauczycieli:

a) *Jana Braka* z gimn. w Sanoku, rozp. z dn. 7. września 1909. L. 49065.

b) *Ks. Karola Czesznáka* z gimn. VIII. we Lwowie, rozp. z dn. 10. października 1909. L. 57280.

c) *Władysława Szujskiego* z gimn. IV. we Lwowie, rozp. z dn. 15. lipca 1909. L. 37401.

7. C. k. Rada szk. kraj. przeniosła zastępców nauczycieli tutejszego zakładu:

a) *Tadeusza Janickiego* do gimn. VII. we Lwowie, rozp. z dn. 15. lipca 1909. L. 37408.

b) *Rudolfa Jędrzejowskiego* do gimn. II. we Lwowie, rozp. z dn. 29. lipca 1909. L. 38887.

c) *Witołda Wysockiego* do gimn. I. we Lwowie, rozp. z dn. 11. lipca 1909. L. 37403.

8. C. k. Rada szk. kraj. udzieliła prof. Drowi *Władysławowi Semkowiczowi* znizenia godzin do połowy na rok szk. 1909/10, rozp. z dn. 15. lipca 1909. L. 36093.

9. C. k. Rada szk. kraj. udzieliła egz. zastępcy nauczyciela *Janowi Brakowi* urlopu do końca roku szk. 1909/10, rozp. z dn. 3. marca 1910. L. 11876.

10. C. k. Rada szk. kraj. zamianowała egz. kandydata zawodu nauczycielskiego *Dra Stanisława Łabendzińskiego*, zastępcą nauczyciela w tut. zakładzie, rozp. z dn. 31. marca 1910. L. 20191.

11. C. k. Rada szk. kraj. udzieliła ks. prof. Drowi *Antoniemu Ratusznemu* urlopu do końca roku szk. 1910/11, rozp. z dnia 4. maja 1910. L. 25491.

12. C. k. Rada szk. kraj. poruczyła naukę godzin religii w klasie IV, V, VI i VIII w zastępstwie chorego ks. prof. Dra *Antoniego Ratusznego* zastępcy katechety w I. szkole realnej we Lwowie ks. *Michałowi Baściakowi*, rozp. z dn. 4. maja 1910. L. 25490.

II.

Wykaz lektury.

Język polski. Kl. V. Pan Tadeusz, Grażyna, Ojciec zadźmionych, Maraton, Wiesław, Stara Baśń. — Kl. VI. Satyr, Odprawa posł greck., Treny, Kazania sejmowe Skargi, Kraszewskiego Powrót do gniazda, Trylogia Sienkiewicza. — Kl. VII. Powrót posła, Barbara Radziwiłłówna, Mickiewicza Ballady, Sonety Krymskie, Konrad Wallenrod, Dziady II., IV., III., Malczewskiego Marya, Fredry Śluby panięskie, Słowackiego J. Bielecki, Kordyan, Balladyna, Lilla Weneda. — Kl. VIII. Nieboska komedia, Irydyon, Psalm wiary, nadziei i miłości, Rzewuskiego Listopad, Korzeniowskiego Kollokacya, Żydzi, Pola Pieśni Janusza, Ujejskiego Skargi Jeremiego, Romanowskiego Dziewczę z Sącza.

Język łaciński. Kl. III. Żywoty z Neposa i Bajki Fedrusa. Kl. IV. Caesar, Comment. de bello Gallico I., IV., VI. — Kl. V. Caesar, Comm. d. b. G. III, Livius I. 1—30 i XXI. 1—21, Ovidius, Metamorph. 8 ustępów, Fasti 7 ust., Tristium libri 2 ust. — Kl. VI. Sallustius, Bellum Iugurthinum; Cicero, In Catilinam I.; Vergil., Aeneid. I., 1—222 i II. — Kl. VII. Cicero, In Verrem IV, De officiis I., Vergil., Aeneid., VI. i IX. — Kl. VIII. Horatius, 35 ód, 3 satyry i 2 listy; Tacit. Annales I.; w oddz. B: Horatius, 30 ód, 2 epody, 4 satyry i 2 listy; Tacit. Annales I., 1—30, 55—62, XV., 38—45.

Język grecki. Kl. V. Z Chrestomatyi pism Xenofonta: Anab. w wyjątkach, Pamiętniki I. 1, 2, Homera Iliada I. — Kl. VI. Homera Iliada III., XVI., XXII., XXIII.; Herod. VI. i VIII. (w wyjątkach). — Kl. VII. Demost. mowy Olint. I., Philip III.; Homera Odys. I., VI—IX. — Kl. VIII. Plato, Apolog., Kriton, wyjątki z Fedona; Sofokl., Antygonia, Homera Odys. XI.

Język niemiecki. Kl. VI. Minna v. Barnhelm. — Kl. VII. Hermann u. Dorothea, W. Tell, Maria Stuart. — Kl. VIII. Iphigene auf Tauris, Das goldene Vließ, Faust I. (nadto w oddz. A Sappho).

III.

Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) w języku polskim.

Klasa V a. 1. do wyboru: *a)* Miejsce mego pobytu podczas fery wakacyjnych. *b)* Która z postaci znanych mi z historii Polski podoba mi się najwięcej i dlaczego? *c)* Uzasadnić myśl Staszica: „Upaść może naród wielki, zniszczyć tylko nikczemny“ (szk.). — 2. do wyboru: *a)* Jak przedstawiają sobie bogów bohaterowie Homera? *b)* Burza (dom.) — 3. do wyboru: *a)* Opis pożaru. *b)* Obraz potopu (na podstawie lektury Owidego) (szk.). — 4. do wyboru: *a)* Mowa Godfryda z Bouillonu na radzie wojennej. *b)* Obraz pogrzebu u starożytnych Greków. (Na podstawie lektury szkolnej) (szk.). — do wyboru: *a)* Burza a wojna. *b)* Zawszy się zbytek kończy doświadczeniem smutnem. Powiastka. (dom.). — 6. do wyboru: *a)* Obchód Słowackiego we Lwowie. *b)* Domowe życie szlachty polskiej. Na podstawie I. ks. P. Tadeusza. *c)* Forma rządu w państwach starożytnych Wschodu. (szk.). — 7. do wyboru: *a)* Rynek w dzień targowy. *b)* Wigilia Bożego Narodzenia. *c)* Lodowce, ich powstawanie, rozmieszczenie, zjawiska im towarzyszące i skutki, które wywierają. (dom.) — 8. do wyboru: *a)* Koniec półrocza. Wrażenia i refleksje *b)* Park Kilińskiego w dzień zimowy. *c)* Człowiek a rzeka. Porównanie. (dom.). — do wyboru: *a)* Dzieje ks. Robaka. Na podstawie lektury szkolnej. *b)* Wychowanie młodzieży u Ateńczyków i Spartan. *c)* Zagłada rodu Fabiuszów. (szk.). — 10. do wyboru: *a)* Który z 4 żywiołów: ziemi, ognia, wody i powietrza budzi we mnie największą grozę i dlaczego? *b)* Jakie różnice uwydatniają się w przemówieniach szlachty, biorącej udział w „Radzie“. Na podstawie lekt. szk. (dom.). — 11. do wyboru: *a)* Żelazo i złoto w usługach człowieka. *b)* W jaki sposób usiłuje Ksenofont odeprzeć zarzut oskarżycieli, iż Sokrates nie uznaje bóstw. (szk.). — 12. do wyboru: *a)* Różne podania o Sycińskim, krążące na Litwie. Podług gawędy Mickiewicza „Popas w Upicie“. *b)* Uczucia Araba przy rozpoczęciu kwarantanny i po jej przebyciu. *c)* Opis śniadania myśliwskiego. Podł. II. ks. Pana Tadeusza (szk.).

Klasa V b. 1. do wyboru: *a)* Obraz zniw. Wrażenia z waka-cyi. *b)* Park Kilińskiego w lecie. (dom.). — 2. Zatarg Achileasa z Agamemnonem. Na podstawie lektury szk. (szk.). — 3. Co zawdzięczamy postępowi nauk technicznych w czasach najnowszych. Na podstawie nauki fizyki. (dom.). — 4. do wyboru:

a) Przygotowanie Cyrusa do wojny z Artakserksesem. Na podst. lektury Ksenofonta. b) Podanie o Niobie. Na podst. lekt. Owidego. (dom.). — 5. do wyboru: a) Żywioł nadprzyrodzony w Jerozolimie. Wyzw. Tassa a rola bóstw u Homera. b) Uroczysty obchód setnej rocznicy narodzin J. Słowackiego (szk.). — 6. do wyboru: a) Nauka Sędziego o grzeczności. Na podstawie Pana Tadeusza. b) Życie w Soplicowie. Na podstawie Pana Tadeusza. c) Obrazki przyrody w przeczytanych księgach Pana Tadeusza. (dom.). — 7. do wyboru: a) Która z książek, niedawno przeczytanych, podoba mi się najbardziej i dlaczego? b) Pierwsze dni mojej nauki szkolnej c) Jazda tramwajem. (Spostrzeżenia i refleksje) (dom.). — 8. do wyboru: a) Jakie myśli nasunął mi obchód rocznicy styczniowej? b) Jak Mickiewicz opisuje Zaścianek szlachecki i domostwo Maćka Dobrzyńskiego? (szk.). — 9. do wyboru: a) Kultura grecka za czasów Peryklesa. b) Typy świata prawniczego w Panu Tadeuszu. c) Miłość ziemi ojczystej w Panu Tadeuszu. (dom.). — 10. do wyboru: a) Dzieje ks. Robaka. b) Zasadnicze znamiona eposu (Homer, Tasso, Mickiewicz) (szk.). — do wyboru: a) Krzyżacy i Litwa w Grażynie. b) Bitwa pod Grunwaldem (Komentarze do obrazu Matejki). c) Kompozycja „Koncertu nad koncertami“. (dom.). — 12) do wyboru: a) Grecy i Persowie w „Maratonie“ Ujejskiego. b) Tło dziejowe w Panu Tadeuszu (szk.).

Klasa VI. 1. do wyboru: a) Uczucia i myśli na widok odlatujących ptaków. b) Odważny a zuchwały. Porównanie. c) Jak Mickiewicz przedstawia Woźnego w Panu Tadeuszu? (dom.). — 2. Szkoły w Polsce w XIV. i XV. w. (szk.). — 3. do wyboru: a) Wieczór księżycowy. Obraz. b) Wielkich rzeczy małe początki. Powiastka. c) Stosunek Tadeusza do Sędziego w Mickiewicza „Panu Tadeuszu“ (dom.). — 4. do wyboru: a) Pod jakimi wpływami dokonał się przewrót umysłowy w Polsce w XVI. w.? (szk.). — 5. do wyboru: a) Z czego śmiałem się najserdeczniej w moim życiu? b) Stosunek szlachty do ludu w Panu Tadeuszu. c) Jaki był powód największego zmartwienia w mem życiu? (dom.). — 6. Znaczenie Reja a Kochanowskiego w literaturze polskiej (szk.). — 7. Jak Kraszewski przedstawił w „Powrocie do gniazda“ świat protestancki? (dom.). — 8) do wyboru: a) Jaki obraz namalowałbym na podstawie „Odprawy posłów greckich“? b) Obywatelskie stanowisko Kochanowskiego w „Odprawie posłów greckich“. c) Rada w „Odprawie posłów greckich“, a w „Panu Tadeuszu“ (szk.). — 9. do wyboru: a) Organizm a społeczeństwo. Porównanie. b) Objąśnić znaczenie któregośkolwiek obrazu Grottgera. c) Śmiech i płacz w „Panu Tadeuszu“ (dom.). — 10. do wyboru: a) Jak wyglądałby dom, którybym zbudował dla siebie? b) Rezurekcja (wrażenia). c) Znaczenie wyrazu: „ostatni“ w „Panu Tadeuszu“ (dom.). — 11. Jak Sienkie-

wicz przedstawił w „Ogniem i mieczem“ postać: Skrzetuskiego, Longina Podbięty, Zagłoby, Kisiela (do wyboru) (szk.). — 12. do wyboru: *a)* Jakiemu zawodowi pragnąłbym się poświęcić w przyszłości i dlaczego? *b)* W jaki sposób uczeń może służyć ojczyźnie? (dom.).

Klasa VII. 1. do wyboru: *a)* Rozwinąć zdanie A. M. Fredry: „Bywa z węża dryakiew: złe często dobremu okazyją daję“. *b)* Na czym polega istotna wartość „Powrotu Posła“ (dom.). — 2. do wyboru: *a)* Wzajemne usługi i zależność od siebie roślin i zwierząt. (Na podstawie podanej dyspozycji). *b)* Zygmunt August i jego spór z narodem. Na podstawie „Barbary“ Felińskiego (szk.). — 3. do wyboru: *a)* Objąsnić główne myśli, zawarte w „Liście do klasyków“ Morawskiego. *b)* O ile słuszne jest zdanie: „Nauka ozdobą bogatego, a majątkiem ubogiego“? (dom.). — 4. do wyboru: *a)* Wpływ znanych mi ballad Niemcewicza na ballady Mickiewicza. *b)* Dzień mglisty (szk.). — 5. do wyboru: *a)* Ulica wczesnym rankiem i wczesnym wieczorem. *b)* Stosunki Litwinów z Krzyżakami. Na podstawie „Grażyny“ i „Wallenroda“ (dom.). — 6. do wyboru: *a)* Wrażenia z wycieczki do Borysławia. *b)* Mickiewicz jako malarz scen zbiorowych. Na podstawie „Dziadów“ i „Pana Tadeusza“. *c)* Kształty i barwy przesuujących się chmur (dom.). — 7. do wyboru: *a)* Na podstawie dwu podanych słów: „much“ i „pająk“ osnuć krótką bajkę. *b)* Ewolucja miłości ojczyzny u Mickiewicza do roku 1832. *c)* List do przyjaciela o postępach w nauce (szk.). — 8. do wyboru: *a)* Pierwsze objawy wiosny. *b)* Pierwiastek subiektywny w „Maryi“. *c)* Jaki zachodzi stosunek pomiędzy pieśnią masek a całością „Maryi“? (dom.). — 9. do wyboru: *a)* Rozwinąć i uzasadnić zdanie: „Niema róży bez kolców“. *b)* Zaleski jako człowiek i artysta. Na podstawie „Śpiewu poety“. *c)* Historia wyartego grosza, przez niego samego opowiedziana (szk.). — 10. do wyboru: *a)* Na czym polega siła komiczna „Ślubów Panieńskich“ Fredry? *b)* Wyczekiwanie komety. Wrażenia i spostrzeżenia (szk.).

Klasy VIII *a)* 1. do wyboru: *a)* Rozwinąć zdanie Szymona wicza: „Nie żył, po kim piękna pamięć nie została.“ *b)* Postać Derwida (szk.). — 2. do wyboru: *a)* Różne typy nudziarłów. *b)* Przyroda sybirska w Anhellim (dom.). — 3. do wyboru: *a)* Dlaczego czcimy wieszczów narodowych? W formie przemowy na wieczorku. *b)* Charakterystyka 1. okresu twórczości Krasieńskiego (szk.). — 4. do wyboru: *a)* Rozwinąć zdanie Krasieńskiego: „Szczęście przywiązuje nas do ziemi, a boleść podnosi, umacnia i dźwiga.“ *b)* Hr. Henryk w 2 pierwszych częściach „Nieboskiej“ Krasieńskiego (dom.). — 5. do wyboru: *a)* Jak rozumie swoje posłannictwo Sokrates ze względu na źródło i cel. *b)* Postać Amfilocha. Na podstawie Irydyona (szk.). — 6. do wyboru: *a)* Jak tłumaczy Krasieński upadek Polski i czego od nas

żąda? Na podstawie „Przedświtu“ i „Psalmu Miłości“. *b)* Dlaczego przestrzega się porządku (dom.). — 7. do wyboru: *a)* Rozwinąć i uzasadnić myśl, zawartą w dwuwierszu Horacego: „Sperne voluptates, nocet emptā dolore voluptas“. *b)* Co nazywa ks. H Kajsiewicz „robaczywym“, a co prawdziwym patryotyzmem? Na podstawie „Kazania o pokucie“ (szk.). — 8. do wyboru: *a)* Dlaczego nazwał Korzeniowski swój utwór „Żydzi“? *b)* Jakie są obowiązki człowieka względem siebie samego, społeczeństwa i narodu? Odpowiedź na zapytanie kolegi. *c)* Jakie prawa rządzą kojarzeniem się i odtwarzaniem wyobrażeń. Na podstawie nauki psychologii (szk.).

Klasa VIII b. 1. do wyboru: *a)* Wyjaśnić i uzasadnić dwuwiersz Dmochowskiego: „Czytać dawne języki i obce rozumieć Dobrze jest. lecz ojczysty trzeba naprzód umieć!“ *b)* Lilla Weneda a Roza Weneda (szk.). — 2. do wyboru: *a)* O ile słusznym jest zdanie M. Reja: „Cnota rozum, fortuna różnymi gościńcy od siebie ciągną“. *b)* Obrazy cierpień Polaków w Anhelim i Dziadach (dom.). — 3. do wyboru: *a)* Uzasadnić zdanie: Nie tylko na wojnie bywają bohaterzy *b)* Słowacki jako Towiańczyk (szk.). — 4. do wyboru: *a)* Uzasadnić czynami i słowami Hr. Henryka zdanie Anioła: „Dramat układasz?“ Na podst. Nieboskiej komedyi. *b)* Zła fortuna ma to do siebie, że rozumu nauczy, a przyjaciela pokaże (dom.). — 5. do wyboru: *a)* Polityka Władysława IV. *b)* Stan Rzymu za Heliogabala. Na podstawie „Wstępu do Irydyona“ (szk.). — 6. do wyboru: *a)* Historyozofia Krasińskiego. *b)* Dworzec kolei żelaznej przy nadejściu pociągu (dom.). — 7. do wyboru: *a)* Stosunek Horacego z Mecenasem i jego odbicie w poezyi. *b)* Postać Bolesława Śmiałego. Na podstawie Mnicha Korzeniowskiego (szk.). — 8. do wyboru: *a)* Rozwój twórczości dramatycznej Korzeniowskiego. *b)* Znaczenie obchodu 500-nej rocznicy bitwy pod Grunwaldem. *c)* Do czego dążę. (List do przyjaciela) (szk.).

b) w języku niemieckim.

Klasa V a. 1. do wyboru: *a)* Wie ich den Tag zubringe. *b)* Lemberg an einem Sommertage vom Schloßberg aus gesehen. *c)* Das Innere des römischen Hauses (dom.). — 2. do wyboru: *a)* Gellert als Wohltäter. *b)* Des Prometheus Schuld und Sühne. *c)* Wie wird der Zweifel des Mönchs von Heisterbach bestraft? (szk.). — 3. do wyboru: *a)* Welche Verdienste erwarb sich Stephenson um die Menschheit? *b)* Schillers Bürgschaft verglichen mit dem Gedichte von Mickiewicz „Dwaj przyjaciele“. — 4. do wyboru: *a)* Die Erlebnisse des Nikolaus Suchowolski. *b)* Grażynas Opfertod. *c)* Der Lemberger Friedhof am Allerheiligentag. (dom.). — 5. do wyboru: *a)* Das Walten des Schicksals in der Ödipussage. *b)* Wie besiegt Michael Leimsieder den Ritter

von Dachsburg? (szk.). — 6. do wyboru: *a)* Heldentod des Podbipięta. *b)* Innere und äußere Organisation der herzoglichen Akademie in Stuttgart (dom.). — 7. do wyboru: *a)* Des Prometheus Schuld und Strafe. *b)* Die Erziehung in Griechenland (szk.). 8. do wyboru: *a)* „Das klagende Lied“ verglichen mit der Ballade Chodźkos „Maliny“. *b)* Die körperliche Erziehung in Griechenland und bei uns (dom.). — 9. do wyboru: *a)* Hanspeters Abenteuer in der Stadt und sein Schicksal zu Hause. *b)* Wie ist unsere Erde entstanden? (szk.). — 10. do wyboru: *a)* Das Reisen einst und jetzt. *b)* Das römische und das nordeuropäische moderne Haus (dom.). — 11. do wyboru: *a)* Lessing auf der Landesschule zu Meißen. *b)* Was ist ein Gentleman? (Auf Grund der Schullektüre) (szk.). — 12. do wyboru: *a)* Ein Schüler gibt die Gründe an, warum er lange Zeit ein Schreiben nicht beantwortete. In Briefform. *b)* Die Vorgänge in Korinth nach der Ermordung des Ibykus (dom.). — 13. do wyboru: *a)* Unser Schulgebäude. *b)* Goethes Eltern und Verwandte Auf Grund der Schullektüre (szk.). — 14. do wyboru: *a)* Der Graf erzählt sein nächtliches Abenteuer auf der Burg. Nach Goethes „Hochzeitlied“. *b)* Ein Schüler dankt seinen Eltern für ein vor kurzem erhaltenes Geschenk, gibt ihnen Nachricht, daß er bald nach Hause kommen werde (szk.).

Klasa V b. 1—14 jak w V a.

Klasa VI. 1. Der Untergang Karthagos (szk.). — 2. Das Bild eines ehrlichen Mannes. Nach Ganghofers „Das Geheimnis der Mischung“ (dom.). — 3. Wie Reineke Fuchs den Bären und den Kater zu Schaden bringt (szk.). — 4. Das Märchen vom Dornröschen und die Sigurdsage in ihrem gegenseitigen Verhältnis und in ihrem Verhältnis zum Mythos (dom.). — 5. Die Rache des Rattenfängers von Hammeln (szk.). — 6. Der Kampf des Paris mit Menelaos (Nach II. III.). (dom.). — 7. Welches Licht wirft der Jugurthinische Krieg auf die staatlichen und sittlichen Verhältnisse jener Zeit? — 8. Do wyboru: *a)* Der Kilińskipark an einem schönen Wirtstage Beschreibung. *b)* Kinkels Petrus verglichen mit dem entsprechenden Abschnitt in Sienkiewicz „Quo vadis“. — 9. Hüons Abenteuer im Palaste des Kalifen (szk.). — 10. do wyboru: *b)* Worauf beruhte das große Ansehen der Klöster im Mittelalter? *b)* Welche Gehilfen unterstützen den Menschen bei seinen Arbeiten durch ihre Kraft? (dom.). — 11. Der Schiffbruch des Aeneas. Nach Vergils Aen. I. (szk.). — 12. Der Kulminationspunkt in Lessings Minna von Barnhelm. — 13. Über die Anpassung der Färbung der Tiere an die äußeren Lebensbedingungen. Auf Grund des naturhistorischen Unterrichtes (szkol.). — 14. Ferienpläne (szk.).

Klasa VII. 1. Charakteristik Kriemhildens (szk.). — 2. Wie wird die Einwilligung des Vaters in Hermanns Werbung um Do-

rothea vorbereitet? (dom.). — 3. Was erzählt Cicero über Verres, Raub im Hause des Heius? (szk.). — 4. Wie rechtfertigt Wilhelm Tell sein Wort: „Der Starke ist am mächtigsten allein“ (dom.). — 5. In welche Verbindung hat Goethe in Hermann und Dorothea die Natur mit dem inneren Gange der Handlung in Verbindung gebracht? — 6. Inwiefern ist der Töpfer von Kandern das Bild seines wahren Künstlers (szk.). — 7. do wyboru: *a)* Welches sind die Bande, die uns an das Vaterland knüpfen? *b)* Über den Begriff *ἔχθρος* bei den ersten Christen (dom.). — Die Tragik in Schmitthenners Erzählung „Friede auf Erden“ (szk.). — 9. Verlauf und Bedeutung der Begegnung der beiden Königinnen im Park zu Fotheringhay. Nach Schillers Maria Stuart (dom.). — 10. Die Gestalt Woitek's in der gleich betitelten Erzählung von Valca Bethusy — Huc. (szk.).

Klasa VIII a 1. Welche Bilder aus dem privaten Leben entwirft Schiller im „Lied von der Glocke“? (dom.). — 2. Die Bemühungen der Jagellonen um den Besitz von Böhmen und Ungarn (szk.). — 3. Wie sind Goethes Worte „Ein unnütz Leben ist ein früher Tod“ zu verstehen? (dom.). — 4. Geschichte der Iphigenie bis zur Ankunft des Orestes (szk.). — 5. Was urteilt Horaz über sich als Dichter? (szk.). — 6. Weshalb ist für so viele Leute hauptsächlich Italien das Land der Sehnsucht? (szk.). — 7. Die charakteristischen Merkmale der romantischen Poesie (szk.). — 8. Mit welcher Berechtigung behauptet Maria Stuart: „Nicht Stimmenmehrheit ist des Rechtes Probe“? Maria Stuart II. 3 (szk.).

Klasa VIII b) 1. do wyboru: *a)* Vergessen — ein Fehler, eine Schuld, ein Glück, eine Tugend. *b)* Die Lebensbilder auf dem Schilde des Achill verglichen mit denen in Schillers Glocke (dom.). — 2 do wyboru: *a)* Der Entwicklungsgang der menschlichen Kultur nach Schillers Gedicht „Das eleusische Fest“. *b)* Der Ursprung des städtischen Lebens. Nach Schillers „Spaziergang“ und dem „Eleusischen Fest“ (szk.) — 3. do wyboru: *a)* Die Revolutionsbilder im Spaziergang, in Hermann und Dorothea und im Lied von der Glocke. *b)* Die kulturelle Mission eines Nationaltheaters (dom.) — 4. do wyboru: *a)* Charakter Schillers nach Goethes Epilog. *b)* Welche neue Ideen brachte mit sich die romantische Schule (szk.). — 5. do wyboru: *a)* Das Wesen der Tragödie. *b)* Der Knabe, der Jüngling, der Mann. Nach Schillers Glocke. (szk.). — 6 do wyboru: *a)* Das Parlament. Seine Bedeutung und seine Aufgabe. *b)* Andreas Hofer und Kościuszko (dom.). — 7. do wyboru: *a)* Das griechische und das moderne Theater. *b)* Medea's Kampf mit Jason und Johanna's Ringen mit Lionel (szk.).

IV.

Tematy przy egzaminie dojrzałości.

I. W terminie jesiennym 1909.

1. Z języka polskiego.

a) Postaci szatanów i ich znaczenie w dziełach Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego.

b) Jak wykonał Słowacki zamiar „roztworzenia mgły dziejów“?

c) Wyjaśnić zdanie: „Niema róży bez kolców“.

2. Z języka łacińskiego:

Przetłumaczyć na język polski: M. Tullii Ciceronis Brutus c. 91.

3. Z języka greckiego:

Przetłumaczyć na język polski: Platona Gorgias, r. 79.

II. W terminie letnim 1910

1. Z języka polskiego:

(dla oddz. A i B).

a) Świat nadzmysłowy w znanych mi utworach Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego.

b) Jakiego człowieka nazwałbym oportunistą?

c) Król Stanisław Poniatowski w świetle historii i poezji.

2. Z języka łacińskiego:

A) dla oddz. A.

Przetłumaczyć na język polski: Taciti Agricolaе c. 30.

B) dla oddz. B.

Przetłumaczyć na język polski: T. Livii Ab urbe condita L. V. cap. XLI.

3. Z języka greckiego:

Dla oddz. A i B.

Przetłumaczyć na język polski: Platona Symposion VII. do *περὶ πολλῶν ἐποιεῖτο*.

V.

Zbiory naukowe.

A) Stan z dnia 30. czerwca 1910.

1. Biblioteka dla nauczycieli ma dzieł	4530
w tomach	9665

2. Biblioteka dla młodzieży ma:	
a) dzieł polskich	2045
b) dzieł niemieckich	1175
c) dzieł ruskich	177
3. Gabinet archeologii i sztuki ma obrazów ściennych, gipsów i fotografii	230
4. Zbiór map ma numerów	278
5. Gabinet fizyczny ma chemikalia i instalację elektryczną; przyrządów fizykalnych	665
6. Gabinet przyrodniczy ma numerów	862
7. Zbiór środków naukowych do nauki rysunków ma numerów	1039
8. Gimnazjum prenumeruje 33 czasopism naukowych i pedagogicznych: 1. Gazeta Lwowska z Przewodnikiem naukowym i literackim; 2. Szkoła polska; 3. Biblioteka Warszawska; 4. Przewodnik bibliograficzny; 5. Przegląd polski; 6. Przegląd powszechny; 7. Przegląd narodowy; 8. Przegląd historyczny; 9. Przegląd filozoficzny; 10. Kwartalnik historyczny; 11. Kwartalnik etnograficzny; 12. Książka; 13. Poradnik językowy; 14. Miesięcznik pedagogiczny; 15. Muzeum; 16. Nowe Tory; 17. Prace matematyczno-fizyczne; 18. Wiadomości matematyczne; 19. Wszechświat; 20. Kosmos; 21. Eos; 22. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Kultus und Unterricht; 23. Zeitschrift für das Gymnasialwesen; 24. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien; 25. Archiv für gesamte Psychologie; 26. Lehrproben und Lehrgänge; 27. Die Neueren Sprachen; 28. Beiblätter zu den Annalen der Physik; 29. Zeitschrift für phys. und chemischen Unterricht; 30. Zeitschrift für deutsches Altertum; 31. Euphorion; 32. Wochenschrift für klassische Philologie; 33. La Nature.	

B) Nabytki zbiorów naukowych w r. 1909/10.

Do biblioteki nauczycielskiej zakupiono 52 nowych dzieł w 65 tomach, uzupełniono 12 dawniejszych dzieł 12 tomami; otrzymano w darze 4 nowe dzieła w 4 tomach i 5 dzieł w tomach 5 jako uzupełnienie dzieł dawniejszych.

a) Dzieła zakupione:

Thesaurus linguae latinae (c. d.). — Nauka i sztuka (c. d.). — Boniecki: Herbarz (c. d.). — Encyclopädie der math. Wissenschaften (c. d.). — Gomperz: Griechische Denker (c. d.). — Rettwisch: Jahresberichte über das höhere Schulwesen XXIII. — Pauly-Wissowa: Realencyklopädie des klassischen Altertums (c. d.).

Nowa biblioteka uniwersalna (c. d.). — Roscher: Lexikon der griechischen und römischen Mythologie (c. d.). — Salzer: Illustrierte Geschichte der deutschen Literatur (c. d.). — Nagl-Seidler: Deutsch-östr. Literaturgesch. (c. d.). — Grundriß der germanischen Philologie (c. d.). — W. James: Psychologie. — Ippold: Deutsches Lesebuch IV. — Zaleski: Opowiadania z dziejów austryackich. — Krauz: Geometrya poglądowna. — Wund: Grundzüge der physiologischen Psychologie. — Braun: Die liturgische Gewandung. — Willman: Philosophische Propädeutik. — Żmigrodzki: Krótki zarys historyi sztuki. — Szelągowski: Z dziejów współzawodnictwa Anglii, Niemiec, Rosyi i Polski. — Kleiner: Studya o Słowackim. — Pater: Plato und der Platonismus. — Riehl: Zur Einführung in die Philosophie der Gegenwart. — Lehmann: Lehrbuch der ph. Propädeutik. — Chłędowski: Dwór w Ferrarze; Rzym. — Simon: Analytische Geometrie der Ebene. — Sammlung Schubert: Elementare Planimetrie; Elementare Arithmetik. — Finster: Homer. — Norden: Die antike Kunstprosa. — Duchowicz: Zasady chemii organicznej. — Hoborski i Wilk: Zasadnicze pojęcia rachunku różniczkowego. — Nussbaum: Zootomia praktyczna. — Müller: Ästhetischer Kommentar zu den Tragödien des Sophokles. — Mach: Die Mechanik in ihrer Entwicklung; Die Prinzipien der Wärmelehre. — Güthling: Vergilius, Bucolica, Georgica, Aeneis. — Müller: Cicero, Scripta quae manserunt. — Wohlrab: Antigone König Ödipus. — Nussbaum: Idea ewolucyi. — Twardowski: O filozofii średniowiecznej. — Possmann-Schmidt: Lehrbuch der franz. Sprache. — Kallenbach: Nieznane pisma Ad. Mickiewicza. — Schweitzer-Simonnot: Deutsches Lesebuch, 3 tomy. — Kettner: Schillers Wilhelm Tell. — Schwochow: Repetitorium der Methodik und Schulpraxis. — Meßmer: Grundlinien zur Lehre von den Unterrichtsmethoden: Kritik der Lehre von der Unterrichtsmethode. — Münch: Zukunft — Pädagogik. — Ziegler: Geschichte der Pädagogik. — Sudermann: Frau Sorge. — Meumann: Vorlesungen zur Einführung in die experimentelle Pädagogik. — Platon: Uczta, St. Witwicki. — Gaudig: Didaktische Ketzereien; Didaktische Präludien; Księga pamiątkowa ku uczczeniu roczn. urodzin Jul. Słowackiego (3 tomy)

b) Dzieła otrzymane w darze:

Dary Akademii Umiej. w Krakowie: Rozprawy Akad. wydz. filol. Ser. II., tom 30. — Rozprawy wydz. mat. przyr. Ser. III., tom 8-B. — Rozprawy wydz. hist. filozof. Ser. II., tom 25. — Sprawozdanie komisji fizyologicznej, tom 43. — Rocznik Akad. Umiej. rok 1908/9. — Sobieski: Polska a Hugonoci. — Duda: Rozwój terytoryalny Pomorza. — Tokarz: Galicya w początkach ery Józefińskiej. — Szelągowski: Najstarsze drogi na Wschód.

1. Biblioteka uczniów, dział polski.

Dziela zakupione i dary.

1. W. Bełza: Wirusy. 2. W. Orkan: Młoda Ukraina. 3. Bulwer Lytton: Ostatnie dni Pompei. 4. T. J. Choiński: Na straconym posterunku. 5. M. Konopnicka: Cztery nowele. 6. W. Gąsiorowski: Orleń. 7. M. Konopnicka: Na normandzkim brzegu. 8. B. Duchowicz: Mały elektrotechnik. 9. Bolesławita: Nad modrym Dunajem. 10. Tenże: Przed burzą. 11. Tenże: Emisaryusz. 12. K. Gliński: Szlachcic na zagrodzie. 13. T. T. J. Choiński: O mitrę gospodarską. 14. J. Korzeniowski: Kollokacya. 15. Tenże: Emeryt. 16. Tenże: Spekulant. 17. I. Chodźko: Obrazy litewskie. 18. I. Krasicki: Przypadki Doświadczyńskiego. 19. F. Hoffmann: Sierota. 20. Goethe: Cierpienia Wertera. 21. M. Zaleska: Młody wygnaniec. 22. H. Ibsen: Wybór dramatów. 23. E. Porębowicz: Dante. 24. L. Kubala: St. Orzechowski. 25. W. Przyborowski: Grom Maciejowicki. 26. E. Jerlicz: Syn marnotrawny. 27. J. Kallenbach: Nieznane pisma A. Mickiewicza. 28. J. Kraszewski: Zygmunrowskie czasy. 29. M. Bałucki: Burmistrz z Pipidówki. 30. Bolesławita: Czarna perełka. 31. J. Kraszewski: Kordecki. 32. W. Bełza: Szkice. 33. R. Kipling: Księga puszczy. 34. J. Verne: Przygody na okręcie. 35. M. Jerlicz: Wytrwałością a pracą. 36. C. Norwid: Wybór poezyi. 37. T. Ribot: Psychologia uwagi. 38. J. Wiśniowski: Nowela polska. 39. B. Prus: Dzieci. 40. M. Konopnicka: Pod prawem. 41. M. Bałucki: Zamki na lodzie. 42. W. Łoziński: Prawem i lewem. 43. W. Gomulicki: Chałat. 44. L. Staff: Najmłodsza pieśń polska. 45. K. Chmielewski: Obrazy ziem polskich. 46. S. Wyspiański: Spiewałem wielkość. 47. S. Kutrzeba: Historia ustroju Polski. 48. T. Pini: Wieczory Polskie. 49. G. Falkenhorst: Z dziejów odkrycia Ameryki. 50. J. z Bratkowa: Album grunwaldzkie. 51. M. Zielińska: Branka litewska. 52. Cooper: Poszukiwacz barci. 53. J. Kochanowski: Odprawa posłów. 54. Z. Krasieński: Niebiosa komedia. 55. A. Mickiewicz: Dziady. 56. J. Słowacki: Kordyan. 57. Z. Krasieński: Irydion. 58. I. Chodźko: Obrazy litewskie. III. 59. E. Orzeszkowa: Romanowa. 60. W. Spasowicz: W. Syrokomla. 61. T. Grabowski: J. Słowacki. 62. T. Ribot: O wyobraźni twórczej. 63. Sewer: Matka. 64. A. Dygasiński: Żel i inne obrazki. 65. W. Kosicki: Michał Anioł. 66. S. Kramsztyk: Szkice przyrodnicze. 67. Paulina Kraków: Powieści z dziejów ojczystych. 68. J. Byron: Poemata. 69. M. Konopnicka: Prometeusz i Syzyf. 70. M. Konopnicka: Z 1835 roku.

2. Biblioteka uczniów, dział niemiecki.

Dziela zakupione.

1—3. Keller G.: Der grüne Heinrich, Das Sinngedicht, Sieben Legenden. 4—8. Anzengruber L.: Die Kreuzelschreiber, Der

Gwissenswurm, Das vierte Gebot, Der Pfarrer von Kirchfeld, Der Meineidbauer. 9. Raabe W.: Der Hungerpastor. 10. Kurz H.: Der Sonnenwirt. 11—14. Polenz W. v.: Der Pfarrer von Breitendorf, Der Grabenhäger, Thekla Lüdekind, Der Büttnerbauer. 16. Vischer Fr. Th.: Auch Einer. 16. Saar Ferd. v.: Novellen aus Österreich.

3. Biblioteka uczniów, dział ruski.

Dziela zakupione.

1—2. Martowycz: Neczytalnyk, Chytryj Pańko. 3. Kowaliw: Pochresnyk. 4. Kobylańska: W nedilu rano. 5. Mowa: Stare hni-zdo. 6. Łewyckij: Mykoła Dżerja. 7. Kociubyńskij: Z hłybyny. 8. Twejń: Kniaź i żebrak. 9. Awelin: Carycia i westalka. 10. Czechow: Żarty. 11. Łepkij: Z seła. 12. Siryj: Nello ta Patrasz. 13. Budiak: Dyki ludy. 14. Selmer: Na dalekij piwnoczy. 15. Heine-Franko: Florentyjski noczi. 16. Hrinchenko: Iwan Wyhowskij. 17. Franko: Ukradene szczastie. 18. Wydawnictwo Czas.

4. Nabytki do gabinetu fizyki.

Dział II. 1. Chronoskop. 2. Równoległobok sił. 3. Przyrząd dźwigniowy. 4. Maszynka Bohrenbergera. — Dział V. 5. Syrena z 4 rzędami dziurek. — Dział VII. 6. Tarcza optyczna. — Dział VIII. 7. Galwanometr pionowy.

5. Nabytki do gabinetu przyrodniczego.

1. Mikroskop. 3. Pinna synam. 3. Pentoceras reticul.

6. Nabytki do gabinetu archeologicznego.

44 fotografii zabytków starożytnej greycji.

7. Nabytki do gabinetu histor.-geograficznego.

1. Hölzel: „Wandbilder“. 2. Lerski: Plastyczna mapa Tatr. 3. Osbahr. Wirtschaftskarte der Welt. Geographische Typenbilder aus Osteuropa (6 obrazów).

8. Do gabinetu rysunkowego.

1. Bryły geometryczne. 2. Hełm. 3. Hebel. 4. Piła. 5. Trąba. 6. Szabla. 7. Śruby. 8. Kokardy. 9. Garnki.

VI.

Fundusz dla ubogiej młodzieży.

A) Bratnia Pomoc

powstała z dniem 1 grudnia 1907. Organizacja jej jest następująca: Uczniowie (prawie wszyscy) zobowiązują się składać co

miesiąca dowolną kwotę na cele „Bratniej Pomocy“. Datki te zbiera skarbnik, wybrany w każdej klasie z grona uczniów przez uczniów. Zadaniem skarbnika prócz zbierania składek jest baczyć, któremu z kolegów (ubogich) czego potrzeba i donosić o tem profesorom, którzy mają pieczę nad Bratnią Pomocą. W r. b. opiekowali się Br. Pom. ks. katecheta Czesznák i Ratuszny, tudzież p. prof. Roszko.

Sukno na mundury sprowadzono w większej ilości z fabryki krajowej ze znacznym rabatem.

Dochód:

1. Pozostałość z r. 1908/9	1007	K	86	h.
2. Uczniowie złożyli	805	"	08	"
3. Grono nauczycielskie	306	"	97	"
4. WPP. Krzeczunowiczowa	200	"	—	"
hr. Siemieńska	100	"	—	"
ks. Lubomirska	50	"	—	"
Stojowska	38	"	—	"
hr. Kalinowski	25	"	—	"
Pogonowska	16	"	—	"
Sodalicya Pań	42	"	—	"
Kółko pomocy nauk.	40	"	—	"
5. % z książeczki Gal. Kasy oszczędności	61	"	75	"
6. Drobne datki, znalezione	3	"	06	"
7. Przy wpisach zebrano (wraz z pozostałością)	683	"	89	"
	<hr/>			
Razem	3379	K	61	h.

Rozchód:

1. Lekarz i apteka (8 uczniów)	88	K	—	h.
2. Wysyłka 3 uczniów niedomagających na wieś	190	"	—	"
3. Opłata w bursie za 1 ucznia	205	"	—	"
4. Opłata wieczerzy dla 1 ucznia	36	"	—	"
5. Książki szkolne dla ubogich uczniów	391	"	—	"
6. Sukno na mundury z fabryki krajowej	910	"	—	" ¹⁾
7. Rachunek krawca	241	"	30	" ²⁾
8. Rachunek szewca	166	"	—	" ³⁾
	<hr/>			
Razem	2227	K	51	h.

¹⁾ Na rok następny pozostało sukna m. 250.

²⁾ Sprawiono 2 płaszcze, 19 par spodni i 20 bluz.

³⁾ Sprawiono 14 par obuwia.

B) Fundusz wsparć, utworzony w r. 1875,

wynosi 2600 koron (w listach zastawnych galic. Tow. kredytowego ziemsk. i na książeczce Gal. Kasy oszcz.). Procent w kwocie 104 koron rozdzielono między 6 najuboższych, a zasługujących na wsparcie uczniów zakładu.

Dochód z obu funduszków wynosił w r. b. 3483 K 61 hal., z czego wydano na ubogą młodzież 2331 K 51 hal.

VII.

Kronika Zakładu.

Rok szkolny 1909/10 rozpoczął się dnia 3. września 1909 uroczystym nabożeństwem, odprawionem w kaplicy gimnazjalnej.

Dnia 10. września i 19. listopada odprawione zostało w kaplicy gimnazjalnej uroczyste nabożeństwo żałobne za spokój duszy ś. p. cesarzowej Elżbiety.

W dniach 9. do 11. września odbył się pisemny, a w dniach 14. do 15. września 1909 ustny egzamin dojrzałości abiturjentów i abiturjentek (termin jesienny) pod przewodnictwem c. k. inspektora szkolnego kraj. JWP. Rady Dra Franciszka Majchrowicza.

Dnia 4. października z powodu imienin Najjaśniejszego Pana zostało odprawione w kaplicy gimnazjalnej uroczyste nabożeństwo.

Dnia 15. października jako w 91 rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki wzięli uczniowie udział w nabożeństwie żałobnem w kościele OO. Bernardynów za spokój duszy Naczelnika.

Dnia 31. października wzięła młodzież pod przewodnictwem Grona nauczycielskiego udział w uroczystym pochodzie ku czci Juliusza Słowackiego z powodu setnej rocznicy urodzin poety.

Dnia 29. listopada, jako w rocznicę powstania listopadowego, odprawiona została w kaplicy gimnazjalnej msza św. za poległych. Po nabożeństwie odśpiewała młodzież pieśni narodowe.

Dnia 18. grudnia odbył się w auli Zakładu obchód ku czci Juliusza Słowackiego. Do zebranych przemówił prof. Maurer. Obchód zaszczylicili obecnością JWPP. Radca Dworu Bolesław Baranowski i Radca Dr. Franciszek Majchrowicz.

Dnia 22. stycznia 1910 odprawiona została w kaplicy gimnazjalnej msza żałobna za dusze poległych w powstaniu r. 1863/4.

Dnia 14. lutego odbył się ustny egzamin dojrzałości (termin zimowy) pod przewodnictwem c. k. inspektora szkolnego krajowego JWP. Rady Dra Franciszka Majchrowicza.

Dnia 4. marca, jako w dzień patrona Zakładu, św. Kazimierza, odprawione zostało w kaplicy gimnazjalnej uroczyste nabożeństwo; kazanie wygłosił ks. Pliwa S. J.

Nauki rekolekcyjne w dniach 9—11. marca wygłosili dla młodzieży tutejszego Zakładu ks. Romuald Tumpach i ks. Dr. Bartłomiej Szulc.

Dnia 3. maja, w rocznicę Konstytucji, wysłuchała młodzież pod przewodnictwem profesorów mszy polowej na boisku sokolem, tudzież kazania o znaczeniu Konstytucji 3. Maja dla narodu polskiego.

Od dnia 6—8. maja odbywał się pisemny egzamin dojrzałości (termin letni). Abiturjentów i abiturjentki podzielono na 3 oddziały. Egzamin ustny odbył się

a) oddziału A od 1. do 4. czerwca, oddziału B) w dniach od 15—18. czerwca pod przewodnictwem JWP. Rady rządu Fr. Terlikowskiego.

Dnia 17. czerwca przysłuchiwał się odpowiedziom abiturjentów JWP. Prezydent Rady szkolnej krajowej Dr. Ignacy Dembowski.

Dnia 30. maja odprawiona została w kaplicy Zakładu msza żałobna za duszę emer. profesora tutejszego gimnazjum ś. p. Bolesława Szomka.

Dnia 8. czerwca wzięła młodzież udział w nabożeństwie żałobnym za duszę *E l i z y O r z e s z k o w e j*.

Uczniowie kilku klas zwiedzali kilkakrotnie Muzeum Dzie duszyckich. Objasnień udzielał młodzieży p. prof. Limbach. Pod przewodnictwem p. prof. Maksymowicza zwiedzili uczniowie kl. VII. obserwatorium astronomiczne i czynili tam spostrzeżenia; pod przewodnictwem pp. prof. Maksymowicza i Łańcuckiego zwiedzili fabrykę sztucznego lodu i zaznajomili się z urządzeniami technicznymi.

W ciągu roku przystępowała młodzież trzykrotnie do spowiedzi i Komunii św.

Sprawa fizycznego wychowania.

Młodzież tutejszego Zakładu w liczbie 278 uczęszczała do Parku gier i zabaw, utrzymywanego przez Towarzystwo zabaw ruchowych, w dwu dniach w tygodniu, mianowicie w poniedziałki i środy. Ćwiczyła się tam pod kierunkiem nauczycieli fachowych każdorazowo przez 1½—2 godzin, w dwóch partyach: uczniowie klasy I—IV. od godz. 4—6. popoł., uczniowie klasy V—VII. od godz. 6—8. wieczorem.

Uczniowie klas niższych ćwiczyli się w mustrze, w głębokim oddechaniu, w piłce nożnej, w palancie, hockey, basket-ball, w lekkiej atletyce (biegi, chody, skoki, rzuty), a uprawiali także wolne ćwiczenia gimnastyczne szwedzkie. Młodzież starsza, prócz

oddawania się tym samym grom i zabawom, uczyła się szermierki, grała w tenisa, a nadto była dopuszczona do wszystkich zawodów tak jednostkowych, jak drużynowych.

W wyścigach pieszych wzięła młodzież tutejszego zakładu (kl. VI) pierwszą nagrodę.

Piętnastu uczniów pobierało naukę w warstatach studenckich.

Uczniowie poszczególnych klas odbywali wycieczki za miasto pod przewodnictwem profesorów. Zrobiono też szereg wycieczek większych: do Podhorzec i Oleska (zwiedzono zamki), Sasowa (zwiedzono fabrykę), a były także wycieczki kilkudniowe. Drużyna, złożona z 23 uczestników, wyjechała 15. maja koleją do Borysławia, gdzie zwiedzono szyby firmy Montana (Litwa), poczem uczestnicy ruszyli pieszo do Schodnicy. Nazajutrz wybrali się pieszo przez Perepostynię do Urycza, stąd zaś przez Podhorodce i Kruszełańce do Korczyzna. W trzecim dniu ruszono przez góry do Skolego, w czwartym weszli wycieczkowcy na szczyt Paraszki, poczem powrócili do Skolego, skąd koleją do Lwowa.

Dnia 2. czerwca wyruszyły ze Lwowa dwie drużyny: jedna przez Klechowice (tu obejrzano szczegółowo tartak), Roźniatów, pasmo gór Arszyce, Dolinę Świecy do Wędzicza, Wygody i Doliny, skąd powrócono do Lwowa; druga do Jaremca koleją, skąd pieszo do Worochty, kolejką leśną do Forsyszczynki i pieszo do stacji botanicznej na połoninie Pożyżewskiej, a stąd przez pasmo Czarnohorskie na Howerłę. Wycieczka obu drużyn trwała cztery dni. — Dnia 10. i 11. czerwca odbyła się wycieczka przez Skole (gdzie zwiedzono dokładnie fabrykę zapalek) do Hrebenowa, Bubniszcza i Bolechowa. Kierowali wycieczkami pp. prof. Łańcucki i Dr. Łabendziński.

Sprawozdanie z pracowni fizykałnej dla uczniów.

Uznając wielkie znaczenie i wpływ, jaki mają praktyczne ćwiczenia w pracowni fizykałnej na zaostrenie zmysłu obserwacyjnego u uczniów i zaznajomienie ich z indukcyjnymi metodami badania, urządziłem i otworzyłem w bieżącym roku szkolnym taką pracownię w ten sposób, na jaki pozwoliły środki, które miałem do rozporządzenia. Ponieważ w zakładzie nie było sali wolnej, gdzieby było można pracownię umieścić, przeto użyłem do tego celu sali fizyki, która jest tak obszerną, że odbywają się w niej egzorty dla gimnazjum wyższego; po usunięciu jednego rzędu ławek uzyskałem dosyć wolnego miejsca, wystarczającego na umieszczenie w niem dwóch dużych stołów laboratoryjnych, które razem z trzecim stołem, używanym do demonstracji pod-

czas wykładów, pozwalały równocześnie pracować trzem grupom po dwóch uczniów. Do oświetlenia pracowni służyły lampki żarowe o sile 50 świec, umieszczone tuż nad stołami i cztery płomienie gazowe, płonące na środku sali. Najłabszą stroną całego urządzenia był brak osobnego zbioru przyrządów, przeznaczonych i zastosowanych wyłącznie dla prac tego rodzaju, a więc przyrządów pojedynczych, solidnie zbudowanych, tanich i urządzonych do pomiarów, jako tako dokładnych; następstwem tego było, że uczniowie musieli się posługiwać przyrządami, znajdującymi się w gabinecie fizykalnym, które, jako demonstracyjne, nie wszystkie były stosowne do pomiarów, wskutek czego trzeba się było ograniczać w doborze i ilości tematów i nie można było być zbyt wybrednym w ścisłości pomiarów.

W ćwiczeniach praktycznych brali udział uczniowie z własnej chęci. Zgłosiło się uczniów dwudziestu dwóch z klasy VIIIa i VIIIb razem, która to liczba wobec ilości uczniów wszystkich w obu oddziałach stanowi prawie 50%; dodać jednak należy, że nie wszyscy, którzy się z początku zgłosili, brali później udział w pracach. Zgłoszonych podzieliłem na grupy po dwóch uczniów, wspólnie pracujących i wyznaczyłem na ćwiczenia dwa dni w tygodniu: wtorek i czwartek, w obu od godziny 5. do 7. popołudniu. Ponieważ równocześnie mogły pracować przy stołach trzy grupy, przeto wobec tego, że wszystkich grup było jedenaście, mogła znaleźć każda grupa zajęcie przynajmniej raz na dwa tygodnie. W rzeczywistości wypadła kolej na każdą grupę częściej, gdyż, jak już wspomniałem, z owych 22, którzy dobrowolnie się zgłosili, pewna część nie brała udziału w pracach. Tym uczniom, którzy się nie zgłosili, wolno było przychodzić do pracowni i przyglądać się pracy innych, z czego też kilku korzystało.

Uczniowie, którzy brali udział w ćwiczeniach, pracowali bardzo chętnie, wytrwale, a nawet, jak na początkujących w pracach tego rodzaju, dość zręcznie; wystarczy nadmienić, że nie wahali się powtórzyć kilkakrotnie tego samego doświadczenia, jeśli wyniki pomiarów nie były zadowalające. Ze spostrzeżeń, jakie poczyniłem na tem polu, dla mnie również nowem, doszedłem do przekonania, że pracownikom można w gimnazyach nawet przy obecnym szczupłym wymiarze godzin, przeznaczonych na naukę fizyki, zapewnić stały rozwój. Trzeba jednak należytego umieszczenia i uposażenia.

Do powyższych uwag załączam dwa spisy: *A*) spis tematów, przerabianych w ciągu czterech miesięcy (grudzień—kwiecień), *B*) spis grup z nazwiskami uczniów, którzy te tematy opracowywali.

A) Spis tematów:

1. Sprawdzenie prawa równowagi na równi pochyłej z uwzględnieniem tarcia.

2. Doświadczalne pomiary, odnoszące się do równoległoboku sił.

3. Sprawdzenie prawa Torricellego, odnoszącego się do prędkości wypływu cieczy z wąskich otworów.

4. Wyznaczenie gęstości ciał zapomocą wagi hydrostatycznej.

5. Wyznaczenie gęstości cieczy zapomocą areometrów objętościowych.

6. Wyznaczenie ciepła właściwego rtęci zapomocą metody mieszania.

7. Wyznaczenie ciepła ulatniania dla wody wrzącej.

8. Wyznaczenie współczynnika rozszerzalności dla powietrza.

9. Pomiar naboju elektrycznych zapomocą flaszki mierniczej Lane'go i porównywanie różnych butelek lejdejskich.

10. Graficzne przedstawienie prawa rozpraszania się naboju elektrycznego w powietrzu.

11. Zamiana stycznicy na amperometr przez wyznaczenie stałego współczynnika.

12. Doświadczalne stwierdzenie prawa Jonk'a, odnoszącego się do ciepła, wytworzonego przez prąd elektryczny.

13. Zależność siły elektromotorycznej ogniwa termoelektrycznego od różnicy temperatur obu miejsc spotykania się metali.

14. Doświadczenia demonstracyjne z maszyną influencyjną Hölta.

B) Spis grup

z podaniem tematów, opracowanych przez każdą grupę :

I. grupa: uczniowie Staszkiwicz i Zimmels; tematy: 2. 9.

II. grupa: uczniowie Becker i Scheps; tematy: 6. 7. 10.

III. grupa: uczniowie Gulewicz i Mikuliński; tematy: 5. 10.

IV. grupa: uczniowie Hescheles i Nathanson; tematy: 1. 6. 10. 13.

V. grupa: uczniowie Sawczyński i Sochaniewicz; tematy: 7. 11. 14.

VI. grupa: uczniowie Smaga i Przygodzki; tematy: 3. 4. 5. 12.

Wincenty Frank

prof. gimn.

Pracownia przyrodnicza,

powstała w tutejszym zakładzie w roku bieżącym.

Ćwiczenia w tutejszym zakładzie odbywali uczniowie w gabinecie historii naturalnej. Z klasy Va brało udział w tych ćwiczeniach 9 uczniów, z klasy Vb 4 uczniów i 1 uczeń klasy VI.

Do dyspozycji były cztery mikroskopy zwyczajne i jeden do preparowania. Pierwsze lekcye poświęcono nauce obchodze-

nia się z mikroskopem i nauce mikroskopowania. Obznajomiono uczniów dokładnie z częściami składowymi mikroskopu, pouczono, jak i kiedy używać zwierciadła płaskiego lub wklęsłego, blendy i t. p., jak obchodzić się ze szkiełkami przykrywkowymi.

By przyzwycząić młodzież do dobrej obserwacji, używano z początku preparatów gotowych, bo wtedy zawsze obraz jest pełny, czysty, niczem nie zamącony; potem dopiero przyzwyczajali się nanowo do oglądania obrazu, jaki przedstawia np. kropla wody pod mikroskopem.

W ciągu dalszym nauki starałem się wybierać zadania, któreby odpowiadały partynom w klasie, ugruntowując i dobierając to, co sobie uczniowie już przyswoili.

Zadania mikroskopowe wykonywali uczniowie kolejno, o ile liczba mikroskopów pozwalała na to, inne zaś wykonywali ci, którzy się sami do tego zgłaszali.

Oto zadania mikroskopowe:

1. Zbadanie budowy mączki (fasola, pszenica, ryż, ostromlecz).
2. Komórka, jądro komórkowe, sok komórkowy.
3. Chlorofil.
4. Tkanka, zgrubienie ścian, barwienie preparatów.
5. Liść (naskórek, szparki, miękisz).
6. Włosy, воск.
7. Wiązki naczyniowo-siłkowe i ich budowa.

Te zadania przerobili kolejno wszyscy uczniowie, więc z klasy *Va* Fischer, Ossoliński, Ostrowski, Trapszo.

Vb Apfel, Benedikt, Dische, Griffel, Horodyski, Horowitz, Reinhold, Stroh, Thumen.

VI. Gluziński.

Prócz tego wykonał:

Południowski zadanie: wzrost korzeni.

Ossoliński " wzrost pędu.

Reinhold " pęd do góry.

Dr. Józef Limbach

prof. gimn.

Kółko literackie klasy VII. i VIII.

prowadził p. prof. Maurer.

Wygłoszono następujące odczyty:

1. Frühling Bolesław (VIII*a*): *a*) „Anhelli“ w świetle ostatnich badań. *b*) Słowacki jako dramaturg.

2. Hescheles Maurycy (VIII*b*): Hegel-Cieszkowski-Słowacki (charakterystyka poglądów na świat).

3. Sochaniewicz Kazimierz (VIII*b*): Genesis z ducha (charakterystyka poglądu na świat).

4. Ingarden Roman (VII): a) „Bolesław Smiały“ Wyspiańskiego. b) „Skałka“ Wyspiańskiego.
Przeciętna frekwencja 25 uczniów.

Kółko polonistów klasy VI.

pod przewodnictwem kierownika Zakładu.

Wygłoszono następujące referaty:

1. Józef Frank. O świeckich zabytkach języka polskiego do schyłku XV. wieku (na podstawie Brücknera i Chrzanowskiego).
2. Paweł Kucharski. Jakie żądania stawia Ostroróg w swym Memoryale? (Na podstawie „Monumentum“ i opracowań).
3. Ludwik Skawiński. „Fortuny i cnoty różności“. (Sprawozdanie).
4. Zygmunt Sawczyński. „Zwierzyniec Reja“. (Sprawozdanie z szczególnem zwróceniem uwagi na Księgę II).
5. Jerzy Orski. „Żywoć człowieka pocziwego“ Reja, cz. II. (Sprawozdanie).
6. Mieczysław Dobija. Życie na dworze królewskim w Polsce za czasów Kochanowskiego. (Praca sprawozdawcza).
7. Emil Spät. Kochanowskie „Szachy“ (treść i geneza — na podstawie Wierzbowskiego).
8. Mieczysław Dobija. Obrazy przyrody w poezji Kochanowskiego (z uwzględnieniem pracy Dobrzyckiego).
9. Władysław Kruczkiewicz. Obrazy z życia ludu w Roxolanii Klonowicza.
10. Tadeusz Płoński. Treść i budowa Sz. Szymonowicza „Castus Joseph“.
11. Robert Wolisch. Porównanie sielanek Szymonowicza z sielankami Teokryta.

Przeciętna frekwencja wynosiła 30 uczniów.

Kółko polonistów kl. IV.

pozostawało pod kierownictwem p. prof. Vrtela

Praca w Kółku polegała głównie na wspólnej lekturze i objaśnianiu przeczytanych utworów. Przeczytano Tymona Zaborowskiego „Klub piśmienniczy“, Brodzińskiego „Wspomnienia mojej młodości“ i „Wiesława“, Mickiewicza „Poezje filomackie“, pisma dotyczące się organizacji Filomatów i „Odę do młodości“, Słowackiego „Jana Bieleckiego“, nadto celem uprzyświecenia przedsta-

wień teatralnych: „Złotą czaszkę“ i „Lillę Wenedę“ (dramaty te wystawiła kilkakrotnie dyrekcya teatru specjalnie dla młodzieży). W wyjątkach czytano „Syzyfowe prace“ Żeromskiego i „Echa leśne“. Niektórzy z uczniów próbowali też sił swych w opracowywaniu tematów w związku z lekturą, i tak Ludwik Rubel mówił o głównych postaciach w „Janie Bieleckim“ i o miłości ojczyzny w „Syzyfowych pracach“, a Jan Langbank o wspomnieniach własnych Słowackiego w „Złotej czaszce“ i o Mickiewiczu jako organizatorze Filomatów.

Frekwencya przeciętna wynosiła 20 uczniów.

Kółko humanistyczne uczniów kl. VII., VI. i III b.

Referaty wygłosili:

Stanisław Ilnatowicz (kl. VII.): Sądownictwo w Rzymie (na podstawie Terlikowskiego, Krywulca i Zakrzewskiego).

Geppert Gustaw (kl. VII.): Senat i komisye (na podstawie tych samych dzieł).

Jezierski Stanisław (kl. VII.): Cives, servi, peregrini (na podstawie tych samych dzieł).

Damm Juliusz (kl. VII.): Cyrk, teatr, amfiteatr (na podstawie dzieł: Chamberlaine: Grundlagen des XIX. Jahrhunderts. — Taine Hipolit: Podróż po Włoszech. — Guhl u Kohner: Das Leben der Gr. u. R. i Paweł Giurand: Opowiadanie historyczne. Rzym).

Adamczyk Tadeusz (kl. VII.): Apollo w mycie i rzeźbie (na podstawie Engelmana Die Mythologie der Griechen u. Römer).

Rembacz Kazimierz (kl. VII.): Pogrzeby u Greków i Rzymian (na podstawie dzieła Guhla, Kohnera, Terlikowskiego i lektury Iliady i Odyssei).

Pikor Bolesław (kl. VII.): Igrzyska i widowiska amfiteatralne (na podstawie Guhla, Kohnera i Terlikowskiego).

Frank Józef (kl. VI.): Ofiary u Greków i Rzymian (na podstawie Terlikowskiego, Guhla i Konera).

Dobija Mieczysław (kl. VI.): Troja i jej wykopaliska (na podstawie Die Gedichte Homers von Dr. Oskar Henke i Guhla i Konera).

Spät Emil (kl. VI.): Wychowanie i nauka u starożytnych Greków (na podstawie Guhla i Konera).

Kucharski Paweł (kl. VI.): Zeus w pojęciach religijnych i sztuce u Greków i Rzymian (na podstawie Engelmana: Die Mythologie der Griechen u. Römer).

Pichl Leon (kl. VI.): Ares w pojęciach religijnych i sztuce u Greków i Rzymian (na podstawie tego samego dzieła).

Przygodzki Włodzimierz (kl. VI.): Wojskowość i marynarka u Greków (na podstawie Guhla i Konera, Terlikowskiego, Dra H. Sawczyńskiego i Żegoty Prawdzica).

Sawczyński Zygmunt (kl. VI.): Pogrzeb u Greków (na podstawie dzieł Guhla i Konera, Terlikowskiego i na podstawie Iliady Homera).

Wolisch Robert (kl. VI.): Atena w pojęciach religijnych i sztuce u Greków i Rzymian (na podstawie Engelmana: Die Mythologie der Griechen u. Römer).

Tychowski Wiktor (kl. VI.): Hermes w pojęciach religijnych i sztuce u Greków i Rzymian (na podstawie tego samego dzieła).

Kruczkiewicz Antoni, Sokal Bronisław (IIIb): Wychowanie u Rzymian (na podstawie Terlikowskiego i Pawła Guirand: Opowiadania historyczne. Rzym).

Machniewicz Władysław (IIIb): Wychowanie u Greków (na podstawie tych samych dzieł).

Kółkiem kierował p. prof. Fr. Barański.

Kółko historyczne

pod kierownictwem pp. prof. Dr. Semkowicza i Friedberga, odbyło 11 posiedzeń, na których wygłoszono następujące referaty:

1. P. Kucharki, kl. VI.: Geneza włodyków i szlachty w Polsce (na podstawie Balcera, Bobrzyńskiego, Małeckiego, Piekosińskiego, Szajnochy i Wł. Semkowicza).

2. M. Dobija, kl. VI.: O powstaniu listopadowem (na podstawie Grabińskiego).

3. J. Przygodzki, kl. VIIIa: O mitologii litewskiej (na podstawie Brücknera).

4. L. Pichl, kl. VI.: Koronacja królów polskich (na podstawie Kutrzeby).

5. J. Przygodzki, kl. VIIIb: Proklamacje herbowe szlachty polskiej (na podstawie Małeckiego i Piekosińskiego).

6. J. Przygodzki, kl. VIIIa: Historia oblężenia miasta Lwowa (na podstawie Papego, Kubali i innych).

7. J. Przygodzki, kl. VIIIa: Miasto Lwów i jego oblężenia pod względem topograficzno-strategicznym (na podstawie Papego, Kubali i in.).

8. i 9. A. Sawczyński, kl. VIIIb: Królestwo Polskie Kongresowe w latach 1815—30, 2 odczyty, (na podstawie Mochnackiego, Barzykowskiego i Aschkenazego).

10. A. Sawczyński, kl. VIIIb: Tajne związki w Polsce w dobie pokongresowej (na podstawie Aschkenazego, Barzykowskiego i Mochnackiego).

11. B. Widt, kl. VI.: O pojedynkach w Polsce, na podstawie Kutrzeby.

Przeciętna frekwencja wynosiła 16 uczniów.

Sprawozdanie z Kółka fizycznego uczniów kl. IV.

Na Kółko zapisało się uczniów 26, uczęszczało przeciętnie 18. Posiedzenia Kółka odbywały się w niedziele po nabożeństwie. Wygłoszono następujące referaty, na podstawie dziełek dostarczonych, bądź kontrolowanych przez profesora:

1. Para wodna i maszyna parowa (Kazimierz Schleyen).
2. Olej skalny (Michał Kucharski).
3. Motory elektryczne (Roman Loria).
4. Telegraf bez drutu (Kitz Juliusz).
5. O aeroplanach (Beck Henryk).
6. Powietrze i przyrządy, polegające na ciśnieniu powietrza (Kroch Henryk).
7. O słońcu (Siedlecki Tytus).
8. Komety i gwiazdy spadające (Lachmund Adam).
9. Kinematograf, z demonstracjami (Bauer Izidor).
10. Ziemia jako planeta (Ott Mieczysław).

Na zebraniach, na których nie czytano referatu, demonstrowano ważniejsze zjawiska fizyczne (promienie Roentgena, promienie katodowe i t. p.).

Kółkiem kierował prof. Ludwik Frączek.

IX. STATYSTYKA

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa
1. Liczba uczniów					
Z końcem roku 1908/9 było :	47	49	43	42	46
Z początkiem roku 1909/10 przyjęto :	52	52	49	48	41
W ciągu roku szkolnego przybyło :	3	2	1	2	—
Wogóle zatem przyjęto	55	54	50 ²	50 ²	41 ¹
Między tymi przyjęto :					
a) na podstawie egzaminu wstępnego	48	44	1	0 ¹	—
b) na podstawie świadectwa ukończenia klasy poprzedniej :					
w gimnazyum tutejszem	—	—	35 ²	38 ¹	34 ¹
w innem gimnazyum publ.	—	—	8	3	3
c) powtarzających klasę :					
gimnazyum tutejszego	5	6	3	7	2
z innego gimnazyum publ.	1	3	2	—	—
d) dobrowolnie powtarzających klasę	1	1	1	2	2
W ciągu roku wystąpiło :	4	6	4	2	3
Liczba uczniów na końcu roku 1910	51	48	46 ²	48 ²	38 ¹
2. Według miejsca urodzenia					
Urodzonych we Lwowie:	39	32	29	29 ¹	19
" w powiecie lwowskim	1	2	—	3	—
" w innych powiatach Galicyi	11	14	15 ²	13 ¹	15 ¹
" w W. ks. krakowskiem	—	—	1	—	3
" w Królestwie Polskiem	—	—	1	—	—
" w Austrii dolnej	—	—	—	1	1
" na Morawach	—	—	—	—	—
" na Węgrzech	—	—	—	1	—
" w Rosyi	—	—	—	1	—
" w Niemczech	—	—	—	—	—
" w Szwajcaryi	—	—	—	—	—
Razem	51	48	46 ²	48 ²	38 ¹
3. Uznało za swój język ojczysty:					
polski	51	48	46 ²	48 ²	36 ¹
ruski	—	—	—	—	2
Razem	51	48	46 ²	48 ²	38

ZAKŁADU.

IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIIIa	VIIIb	Razem
—	68	45	—	43	68	36	37	524
39	44	30	30	47	47	23	24	526
2	1	—	2	1	—	1	—	15
41 ¹	45 ¹	30	32	48 ²	47 ¹	24 ¹	24 ¹	541 ¹
—	1	—	—	—	—	1	—	95 ¹
32	36 ¹	27	29	40 ²	39 ¹	23 ¹	23 ¹	356 ¹⁰
7	3	1	3	3	3	—	1	35
0 ¹	4	1	—	3	5	—	—	36 ¹
2	1	—	—	—	—	—	—	9
—	—	1	—	2	—	—	—	10
2	7	6	2	6	6	2	2	52
39 ¹	38 ¹	24	30	42 ²	41 ¹	22 ¹	22 ¹	489 ¹²
22	24	10	16	24 ¹	22 ¹	10	15	291 ³
2	—	3	—	—	1	1	—	13
9 ¹	14 ¹	10	11	16 ¹	13	9 ¹	7 ¹	157 ⁹
4	—	1	1	1	4	—	—	15
1	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	2	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	1	—	1	—	3
—	—	—	—	—	1	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	—	1
39 ¹	38 ¹	24	30	42 ²	41 ¹	22 ¹	22 ¹	489 ¹²
39 ¹	38 ¹	23	30	41 ²	40 ¹	22 ¹	22	482 ¹²
—	—	1	—	1	1	—	—	5
39 ¹	38 ¹	24	30	42 ³	41 ¹	22 ¹	22 ¹	489 ¹²

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa
4. Według wyznania religijnego :					
wyznania kat. obrz. łacińsk.	25	30	27 ²	38 ¹	25 ¹
" ormiańskiego	—	—	—	—	—
" greckiego	10	—	5	—	3
" grecko orientaln.	—	—	—	—	—
" ewangelickiego	—	—	—	—	—
" mojżeszowego	16	18	14	10 ¹	10
Razem	51	48	46 ²	48 ²	38 ¹
5. Według miejsca pobytu rodziców :					
miejskowych	46	41	38	35 ¹	30
zamiejscowych	5	7	8 ²	13 ¹	8 ¹
Razem	51	48	46 ²	48 ²	38 ¹
6. Wiek uczniów :					
Miało lat 11	30	21	—	—	—
" 12	17	19	23 ¹	21 ¹	—
" 13	3	7	13 ¹	12	18 ¹
" 14	1	1	6	12	9
" 15	—	—	3	2 ¹	6
" 16	—	—	1	1	2
" 17	—	—	—	—	1
" 18	—	—	—	—	1
" 19	—	—	—	—	—
" 20	—	—	—	—	—
" 21	—	—	—	—	1
" 22	—	—	—	—	—
" 23	—	—	—	—	—
Razem	51	48	46 ²	48 ²	38 ¹
7. Na przedmioty nadobowiązkowe ucze- szczało :					
na naukę a) języka ruskiego	5	4	2	4	4
" b) " francuskiego	—	—	—	—	7

IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIIIa	VIIIb	Razem
25	24 ¹	15	15	31 ¹	26 ¹	17 ¹	13 ¹	311 ⁰
0 ¹	1	—	—	0 ¹	—	—	—	1 ²
—	—	2	—	2	2	—	—	24
—	—	—	—	—	1	—	—	1
—	—	—	1	—	—	—	—	1
14	13	7	14	9	12	5	9	151 ¹
39 ¹	38 ¹	24	30	42 ²	41 ¹	22 ¹	22 ¹	489 ¹²
31	31	18	25	35	35 ¹	16	18	399 ²
8 ¹	7 ¹	6	5	7 ²	6	6 ¹	4 ¹	90 ¹⁰
39	38	24	30	42 ²	41 ¹	22 ¹	22 ¹	489 ¹²
—	—	—	—	—	—	—	—	51
—	—	—	—	—	—	—	—	80 ²
22	—	—	—	—	—	—	—	75 ²
10 ¹	28 ¹	—	—	—	—	—	—	67 ²
3	6	9	21	—	—	—	—	50 ¹
2	3	10	4	25 ²	—	—	—	48 ²
2	1	3	4	11	21	—	—	43
—	—	—	1	2	9 ¹	13 ¹	11 ¹	37 ³
—	—	2	—	4	6	3	6	21
—	—	—	—	—	2	4	3	9
—	—	—	—	—	—	2	1	4
—	—	—	—	—	2	—	1	3
—	—	—	—	—	1	—	—	1
39 ¹	38	24	30	42 ²	41 ¹	22 ¹	22 ¹	489 ¹²
4	5	3	1	2	1	1	—	36
4	6	4	4	4	4	—	1	34

	1a	1b	11a	11b	111a
na naukę c) języka angielskiego	—	—	—	—	3
„ d) hist. kr. rodz.	—	—	—	—	39
„ e) śpiewu	2	3	3	4	1
„ f) rysunków	14	6	8	6	7
„ g) stenografii	—	—	—	—	—
„ h) gimnastyki	21	17	11	9	8
8. Opłaty szkolne:					
Opłatę szkolną złożyło:					
w I. półroczu	35	25	12	14	10
w II. półroczu	19	21	15	14	10
Uwolnionych do opłaty było:					
w I. półroczu	20	25	36	33	31
w II. półroczu	34	28	33	34	28
Opłata szk. wynosiła koron*):					
w I. półroczu	1400	1000	480	560	400
w II. półroczu	760	840	600	560	400
Taksy wstępne wynosiły koron**)	205 8	189	37 8	12 6	12 6
Dałek na zbiory nauk. koron***)	108	108	98	100	80
Datki na gry i zabawy koron	54	54	49	50	40
A) Klasyfikacja za rok szk. 1910.					
Do klasy następnej było:					
chlubnie uzdolnionych	5	4	10 ²	7	7
uzdolnionych	38	30	30	30 ¹	19
na ogół uzdolnionych	5	1	1	6 ¹	6
nieuzdolnionych	2	10	10	5	5
Pozwolenie na egzamin poprawczy otrzy- mało	—	3	—	—	1 ¹
Nie klasyfikowano	1	—	—	—	—
Razem	51	48	46 ²	48 ²	38 ¹

*) Prywatyci złożyli za II. półrocze 1908/9 760 K. i za I. półrocze 1909/10 480 K.

***) Taksy wstępne i datki prywatystów: 67 60 K.
Taksy za duplikaty wynosiły: 136 K.

IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIIIa	VIIIb	Razem
3	10	4	3	4	5	1	—	33
39	38	—	—	42	41	22	22	243
2	1	2	1	2	8	1	1	31
2	3	4	3	4	1	1	—	59
—	15	2	3	12	6	—	—	38
8	5	3	6	7	2	—	1	98
10	19	6	13	6	20	5	7	182
14	21	11	19	13	23	6	7	193
28	25	24	17	24	27	18	17	325
25	17	20	11	29	22	17	16	314
400	760	240	520	240	800	200	280	7280
560	840	440	760	520	920	240	280	7720
29 4	21	4 2	12 6	12 6	12 6	4 2	4 2	558 6
82	90	60	64	96	94	46	48	1074
41	45	30	32	48	47	23	24	537
4	6	3	3	9 ¹	6	2	4 ¹	70 ⁴
23 ¹	28	17	22	26 ¹	28	19 ¹	18	328 ⁴
7	2 ¹	—	—	—	—	—	—	28 ²
5	2	2	4	2	1	—	—	43
—	—	2	1	4	6 ¹	1	—	18 ²
—	—	—	—	1	—	—	—	2
39 ¹	38 ¹	24	30	42 ²	41 ²	22 ¹	22 ¹	489 ¹²

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa
<i>B) Uzupełnienie klasyfikacji za rok szkolny 1908/9</i>					
Pozwolenie na egzamin popr. otrzymało	1	1	1	—	—
Egzamin poprawczy złożyło	1	1	1	—	—
Egzaminu poprawczego nie złożyło . . .	—	—	—	—	—
Do egzaminu uzupełn. przeznaczono . . .	—	—	—	—	—
Egzamin uzupełniający złożyło	—	—	—	—	—
Egzamin uzupełn. nie złożyło	—	—	—	—	—
Do egzam. uzupełn. nie zgłosiło się . . .	—	—	—	—	—
Ostateczny ^{vr} wynik klasyfikacji za r. 1909					
Do klasy następnej było:					
chlubnie uzdolnionych	8	5	7	6	5
uzdolnionych	26	33	25	24	29
na ogół uzdolnionych	2	2	4	3	4
nie uzdolnionych	11	9	7	9	8
nie ^a klasyfikowano	—	—	—	—	—
Razem	47	49	43	42	46

IIIb	IV	Va	Vb	VI	VII	VIIIa	VIIIb	Razem
—	—	5	—	3	13	6	4	34
—	—	5	—	1	13	6	4	31
—	—	—	—	2	—	—	—	2
—	—	1	—	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	2	—	—	—	3
—	—	1	—	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	7	10	—	8	5	5	1	67
—	53	32	—	30	52	28	35	367
—	3	—	—	—	—	—	—	18
—	5	3	—	5	11	3	1	74
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	68	45	—	43	68	36	37	524

KLASYFIKACYA UCZNIÓW.

Klasa Ia.

Chlubnie uzdolnieni do klasy następnej:

Krauss Adam	Spett Karol
Kroch Emeryk	Sternberg Ludwik
	Widt Jerzy

Uzdolnieni do klasy następnej:

Appel Henryk	Krzyczkowski Stanisław
Axelrad Oswald	Leszczyński Stanisław
Barański Józef	Limanowski Józef
Bełtowski Juliusz	Limbach Karol
Brand Józef	Lipski Eugeniusz
Bratkowski Zygmunt	Mandybur Józef
Dołżycki Włodzimierz	Mazanowski Maryan
Elster Alfred	Mostowski Adam
Ferber Mojżesz	Pollo Mieczysław
Finkel Adam	Raps Wiktor
Garlicki Maryan	Reich Edmund
Giedroyć Olgierd	Rosenberg Emil
Götz Leopold	Rylski Jan
Goldberg Artur	Schneppe Józef
Güttler Ferdynand	Starzecki Włodzimierz
Harasym Jan	Szapajko Stanisław
Hawliczek Józef	Szydłowski Ludomir
Jaworski Włodzimierz	Świerczyński Mieczysław
Kański Stanisław	Vorzimmer Henryk
Korczyński Stanisław	Wójcik Maryan
Kowalski Stanisław	Zacharko Michał
	Zgórski Wojciech

Nieuzdolnionych do klasy następnej dwóch uczniów. Do egzaminu uzupełniającego przeznaczono jednego ucznia.

Klasa I. b.

Chlubnie uzdolnieni do klasy następnej:

Eckert Kazimierz	Orzelski Władysław
Maschler Jakób	Werberg Izidor

Uzdolnieni do klasy następnej:

Amon Stanisław	Mazurek Stanisław
Antoszewski Stanisław	Mazurkiewicz Franciszek
Batzes Henryk	Mecherzyński Władysław
Chmura Seweryn	Mehrer Natan
Czayka Stanisław	Nawrocki Władysław
Distler Joachim	Orlicz Kazimierz
Durski Jerzy	Pilawski Roman
Dworski Justyn	Pliszewski Tadeusz
Fisch Henryk	Raczek Wiktor
Grodki Kazimierz	Rybiński Tadeusz
Habinger Józef	Sobierański Wacław
Hirschman Jakób	Spieler Oskar
Kiernig Aleksander	Stawiarski Wincenty
König Roman	Ulrich Bernard
Komar Franciszek	Wolf Szymon
	Żółtański Karol

Nieuzdolnionych do klasy następnej dziesięciu uczniów. Do egzaminu poprawczego przeznaczono trzech uczniów.

Klasa II. a.

Chlubnie uzdolnieni do klasy następnej:

Chiger Włodzimierz	Popowicz Oktawiusz
Dobrzański Bronisław	Rajewski Leonard
Jakubiczka Emil	Schorr Berthold
Knoszew Izidor	Urban Stefan
Macheta Józef	Weiss Samuel

Uzdolnieni do klasy następnej:

Bauer Artur	Frankiewicz Józef
Błasbalg Adolf	Goldenberg Dawid
Bukowski Paweł	Grabowski Zygmunt
Cyprian Tadeusz	Gwóźdź Karol
Czajkowski Paweł	Klimkiewicz Stanisław
Eile Józef	Kopacz Kazimierz
Firmhoffer Leopold	Kowalczyk Włodzimierz

Kwiatkowski Roman	Rattner Marek
Leszczyński Witold	Rosenkranz Bernard
Lewicki Roman	Rubinstein Feliks
Löwenheck Zygmunt	Ruszczyszyn Stanisław
Niesiołowski Leon	Szczęsnowicz Franciszek
Podgórski Jerzy	Szyper Józef
Podio Adam	Wilimowski Stanisław
Pryma Mikołaj	Zipper Tadeusz
	Ziobrowski Stefan

Nieuzdolnionych do klasy następnej 5 uczniów.

Klasa II. b.

Chlubnie uzdolnieni do klasy następnej:

Bosch Felix	Rymarowicz Antoni
Kapuściński Albin	Sarnicki Kazimierz
Pykosz Jan	Schworm Józef
	Teleżyński Konstanty

Uzdolnieni do klasy następnej:

Beigel Julian	Marszałkowicz Kazimierz
Bieszczad Wilhelm	Matkowski Maryan
Borzęcki Kazimierz	Pawełek Juliusz
Chirowski Wojciech	Perediatkiewicz Roman
Dawid Stefan	Pollo Stefan
Dębicki Wacław	Polturak Salo
Ehrenpreis Bernard	Rawski Stanisław
Feldmesser Erwin	Rosner Witold
Gergowicz Jerzy	Rotlein Ignacy
Habermann Karol	Sawa Roman
Hanak Konrad	Sędzimir Witold
Kahane Józef	Starkel Jerzy
Kolarzowski Roman	Szpila Maryan
Latawiec Jan	Trojan Stanisław
Leiner Zygmunt	Weinreb Marceli
Lewicki Stanisław	Weitzmann Emil
Łabudzki Tadeusz	Wilczek Kazimierz
Majewski Jan	Wirga Kazimierz

Za nieuzdolnionych do klasy następnej uznano uczniów pięciu.

Klasa IIIa.**Chlubnie uzdolnieni:**

Bross Juliusz	Rymarowicz Stanisław
Buczma Marek	Siedlecki Stanisław
Kijanowski Kazimierz	Turek Józef
Masłowski Juliusz	

Uzdolnieni:

Bajcar Adam	Jasser Ignacy
Benedikt Stefan	Kroch Edmund
Caspary Jerzy	Latawiec Mieczysław
Caspary Tadeusz	Lipschütz Henryk
Dembitzer Józef	Lubelski Zygmunt
Dormus br. Oliwer	Minasowicz Stanisław
Dżułyński Jerzy	Paulik Roman
Falkiewicz Tadeusz	Rucker Zygmunt
Goldberg Ignacy	Sochaniewicz Władysław
Grodki Karol	Studziński Tadeusz
Gürtler Seweryn	Suchorzewski Jan
Haber Maksymilian	Winnicki Mieczysław
Hüttner Ludwik	Wittlin Abraham

Nieuzdolnionych pięciu.

Klasa IIIb.**Chlubnie uzdolnieni:**

Kruczkiewicz Antoni	Rybicki Andrzej
Machniewicz Władysław	Sokal Bronisław

Uzdolnieni:

Awin Jakób	Necheles Tobiasz
Beigel Jakób	Neumann Adam
Bukowczyk Stefan	Nowiński Wojciech
Czaban Mieczysław	Pichl Maryan
Elster Karol	Rosenkranz Wilhelm
Flach Wiktor	Sędzimir Zdzisław
Grabski Stanisław	Szulc Tadeusz
Griffel Edward	Wasilewski Tadeusz
Iwiński Bronisław	Winkler Stefan
Kaliciński Eugeniusz	Wohlmann Alfred
Kaliciński Wiktor	Woliński Władysław
Kucharz Stanisław	Zaleski Maryan
Kulicz Leopold	Zawadzki Stefan
Litwak Leon	Ziff Zygmunt
Lonker Justus	Żymirski Władysław

Nieuzdolnionych uczniów pięciu.

Klasa IV.**Chlubnie uzdolnieni:**

Bauer Izidor
 Diakowski Michał
 Kroch Henryk

Kucharski Michał
 Lachmund Adam
 Siedlecki Tytus

Uzdolnieni:

Aschkenase Stefan
 Aulich Godfryd
 Battaglia Andrzej
 Beck Henryk
 Budziński Franciszek
 Bukowczyk Tadeusz
 Czajkowski Maryan
 Czułowski Mieczysław
 Eisenbeisser Władysław
 Friedmann Bruno
 Gizelt Józef
 Hierowski Stefan
 Hubl Teofil
 Ilnatowicz Tadeusz
 Jankowski Tadeusz

Langbank Jan
 Loria Roman
 Lukas Adam
 Ott Mieczysław
 Podgórski Franciszek
 Reinhold Klemens
 Roszko Emanuel
 Rozwadowski Włodzimierz
 Rubel Ludwik
 Sawczyński Henryk
 Schleyen Kazimierz
 Schornstein Ludwik
 Szydłowski Mirosław
 Tennenbaum Jonasz

Za nieuzdolnionych uznano 2 uczniów.

Klasa Va.**Chlubnie uzdolnieni:**

Geschwind Leon

Karczewski Józef
 Rapaport Abraham

Do klasy następnej uzdolnieni:

Biłyk Józef
 Dębicki August
 Distler Adolf
 Dziurzyński Zygmunt
 Fischbach Tadeusz
 Fiszer Adolf
 Jastrzębski Tadeusz
 Klug Mieczysław
 Milbom Leon

Ossoliński Kazimierz
 Ostowski Stanisław
 Parnes Jakób
 Peters Józef
 Południewski Aleksander
 Spiegel Wilhelm
 Szulc Stanisław
 Wilkowicz Kazimierz

Do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 2 uczniów, za nieuzdolnionych uznano 2 uczniów.

Klasa Vb.**Chlubnie uzdolnieni:**

Dische Zacharyasz	Kadyi Władysław
	Wolisch Ludwik

Uzdolnieni do klasy następnej:

Apfel Stanisław	Horowitz Ludwik
Benedikt Ernest	Kimelman Bronisław
Bernadzikowski Władysław	Langner Adam
Borzęcki Stanisław	Lehrman Mojżesz
Dylski Mieczysław	Löwenheck Bernard
Gdula Zygmunt	Reinhold Karol
Gołąb Adam	Ripa Karol
Gottlieb Ignacy	Stroh Albert
Griffel Henryk	Ślusarz Marcin
Heský Józef	Thumen Mieczysław
Horodyski Ludwik	Urbański Henryk

Za nieuzdolnionych do klasy następnej uznano 4 uczniów.
Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia.

Klasa VI**Chlubnie uzdolnieni do klasy następnej:**

Kucharski Paweł	Sawczyński Zygmunt
Liebling Henryk	Spät Emil
Orski Jerzy	Ubogi Mikołaj
Przygodzki Włodzimierz	Widt Bronisław
	Wolisch Robert.

Uzdolnieni do klasy następnej:

Ajdukiewicz Adam	Nawrocki Feliks
Dobija Mieczysław	Pichl Leon
Fedorowicz Paweł	Pieniążek Stanisław
Frank Józef	Płoński Tadeusz
Goldschmidt Zygmunt	Schorr Otto
Grossmann Marek	Sędzimir Bronisław
Guttman Juliusz	Skawiński Ludwik
Hierowski Roman	Stachiewicz Jerzy
Kruczkiewicz Władysław	Szyszkowski Jan
Kwiatkowski Tadeusz	Tarnawski Mieczysław
Laskownicki Zbigniew	Tychowski Wiktor
Lisowski Mieczysław	Winkler Władysław
Łuszczewski Leon	Wójcik Robert.

Za nieuzdolnionych uznano 2 uczniów. Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów. Nie klasyfikowano 1 ucznia.

Klasa VII.

Chlubnie uzdolnieni do następnej klasy :

Adamczyk Tadeusz	Gottlieb Bernard
Damm Juliusz	Liebling Józef
Geppert Gustaw	Zuber Stanisław

Uzdolnieni do klasy następnej :

Aschkenase Maksymilian	Matauszek Stanisław
Gottfried Leizer	Mecherzyński Kazimierz
Graf Ignacy	Müller Artur
Grünfeld Leonidas	Nartowski Józef
Ihnatowicz Stanisław	Opacki Rudolf
Ingarden Roman	Peplowski Jerzy
Jezierski Stanisław	Pikor Bolesław
Jolles Henryk	Rembacz Kazimierz
Kaczorowski Bogdan	Rygiel Waleryan
Kalina Leon	Smokowski Maryan
Krawec Jarosław	Swistuń Bohdan
Ksander Rudolf	Trojan Stefan
Löwenheck Izidor	Weldon Otton
Manasterski Tadeusz	Wild Karol

Do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po wacacyach przeznaczono 6 uczniów, za nieuzdolnionego do klasy następnej uznano 1 ucznia.

Klasa VIIIa.

Klasę ukończył z wynikiem chlubnym :

Gottfried Stanisław

Klasę ukończyli z wynikiem dobrym :

Decowski Tadeusz	Poprawski Władysław
Dobrzański Stanisław	Przygodzki Józef
Freindlich Izidor	Schmitt Henryk
Früling Bolesław	Smaga Leon
Garfein Adam	Sokołowski Władysław
Gulewski Wincenty	Stankiewicz Kazimierz
Kofler Izaak	Tempel Arnold
Laskownicki Stanisław	Tęczarowski Adam
Mikuliński Stanisław	Torbe Jakób
Mroziuk Bronisław	Zimmels Benedykt

Jednego ucznia przeznaczono do egzaminu poprawczego po wakacyach.

Klasa VIIIb.**Klasę ukończyli z wynikiem chlubnym:**

Dzbański Tomasz	Sawczyński Adam
Natanson Herbert	Sochaniewicz Kazimierz

Klasę ukończyli z wynikiem dobrym:

Barczewski Kazimierz	Limbach Franciszek
Becker Juliusz	Łoś hr. Jerzy
Domaszewicz Czesław	Podboraczyński Stefan
Einhorn Maksymilian	Scheps Maurycy
Enser Fischel	Schwarz Izidor
Goetz Emil	Tustanowski Stanisław
Heller Leon	Tyczka Witold
Hescheles Maurycy	Wolisch Karol
Kosiński Mieczysław	Zauderer Stanisław

Wynik egzaminu dojrzałości.**Klasa VIIIa.****Za dojrzałych z odznaczeniem uznani:**

Dobrzański Stanisław	Gottfried Stanisław
	Przygodzki Józef

Za dojrzałych uznani:

Derowski Tadeusz	Poprawski Władysław
Freindlid Izidor	Schmitt Henryk
Früling Bolesław	Smaga Leon
Garfein Adam	Sokołowski Władysław
Gulewski Wincenty	Stankiewicz Kazimierz
Koffler Izaak	Stelmachowicz Zbigniew
Laskownicki Stanisław	Tempel Arnold
Mikuliński Stanisław	Tęczarowski Adam
Mroziuk Bronisław	Torbe Jakób
	Zimmels Benedykt

(z tych 13 jednogłośnie, 6 większością głosów; nie reprobowano nikogo).

Klasa VIIIb.**Za dojrzałych z odznaczeniem uznani:**

Dzbański Tomasz	Sawczyński Adam
Natanson Herbert	Sochaniewicz Kazimierz

Za dojrzałych uznani :

Barczewski Kazimierz	Limbach Franciszek
Becker Juliusz	Łoś Jerzy
Domaszewicz Czesław	Podboraczyński Stefan
Einhorn Maksymilian	Scheps Maurycy
Enser Fischel	Schwarz Izidor
Goetz Emil	Tustanowski Stanisław
Heller Leon	Tyczka Witold
Hecheles Maurycy	Wolisch Karol
Kosiński Mieczysław	Zauderer Stanisław

(z tych 11 jednogłośnie, 7 większością głosów, nie reprobowano nikogo).

Statystyka egzaminu dojrzałości

w terminie letnim 1910.

	uczniów publicznych	uczniów prywatnych	ekster- nistów	ekster- nistek
Do egzaminu dojrzałości zgłosili się	45	1	16	8
" " " nie przypuszczono	1	—	5	1
Przed egzaminem ustnym odstąpiło .	—	—	7	1
Przy ustnym egz. dojrzałości uznano:				
za dojrzałych z odznaczeniem . . .	7	1	—	1
" " " jednogłośnie	24	—	—	2
" " " większością głosów	13	—	2	2
Reprobowano :				
na pół roku	—	—	—	—
na cały rok	—	—	1	1
na czas nieograniczony	—	—	1	—
Razem	44	1	4	6

Rozkład godzin
według nowego planu dla gimnazyów galicyjskich.

	Przedmiot	K l a s a								Razem
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	
1	Nauka religii . .	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2	Język polski . .	3	4	3	3	3	3	3	4	26
3	Język łaciński . .	6	6	6	6	6	6	5	5	46
4	Język grecki . .	—	—	5	4	5	5	4	5	28
5	Język niemiecki .	5	4	4	4	4	4	4	4	33
6	Historya	2	2	2	2	3	3	4	3	21
7	Geografia	2	2	2	2	1	1	—	—	10
8	Matematyka . .	3	3	3	3	3	3	3	2	23
9	Nauki przyrodn. .	2	2	—	—	3	2	—	—	9
10	Fizyka i chemia .	—	—	2	3	—	—	4	3	12
11	Propedeutyka filo- zoficzna	—	—	—	—	—	—	1	2	3
12	Kaligrafia	1	—	—	—	—	—	—	—	1
	Razem . .	26	25	29	29	30	29	30	30	228

OGŁOSZENIE.

Rok szkolny 1910/11 rozpocznie się nabożeństwem dnia 3. września 1910 r. o godz. 8.

Wpisy uczniów do gimnazyum na rok szkolny 1910/11 odbywać się będą w dwóch ostatnich dniach sierpnia, a to: 30. sierpnia uczniów tutejszych, 31. sierpnia uczniów obcych.

Uczniowie mają przedłożyć przy wpisie świadectwo szkolne z ostatniego półrocza.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają przedłożyć:

a) metrykę urodzenia, bez której żaden uczeń do zakładu nie będzie przyjęty;

b) świadectwo szkolne tego zakładu, gdzie przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem dyrekcyi, że mogą przejść bez przeszkody do innego zakładu. Przy wpisie złożyć mają taksę wstępną w kwocie 4 kor. 20 h., nadto 2 korony jako datek na zbiory naukowe zakładu i 1 koronę na gry i zabawy.

Wskutek rozporz. M. W. i O. przyjmować się będzie do zakładu tylko tych uczniów obcych obrz. gr. kat., których rodzice przedłożą deklarację, że żądają, by ich synowie uczyli się religii i słuchali egzort w języku polskim (R. Szk. 11. listopada 1907 L. 53.430).

Opłatę szkolną, która na jedno półrocze wynosi czterdzieści koron, złożyć mają uczniowie klasy II—VII. najdalej w ciągu pierwszych sześciu tygodni półrocza.

Egzaminy poprawcze i uzupełniające odbędą się dnia 1. września.

